

zeruko ARGIA

IDAZKOLA ETA BANAKOLA: OKENDO, 22 - DONOSTIA - TEL. 426666 - PREZIOA 7 PEZETA

INFLAZIO GIROAN

NON ZER

NOIZ ARTE?

Goenaga 3 garrenean

NUKLEAR INDARRA ETA ETORKIZUNA

Eiustondo 5 garrenean

EZKERRA ETA EZKER TOTALISTA

Azurmendi 6 garrenean

Egunero behar ditugun gauzen garestitzea

Mendebaleko Europan, eta ipar Ameriketaz azken urteotan, inflazioaren «mamu» ikaratia ezin da ez ezabatu ez uxatu. Goraxeago, mamu hitza, kaxotx tartean ipini dut; propio ipini ere ipini dut. Burjes teoriko eskuindarrek, beti ere inflazioa ekonomiaren (produzinoko lanabesak jabetzaz pribatuak dituen ekonomian) «gaitzaldi» iragankor bat bezala manaiatzan dute «el fantasma de la inflación». Guretzat, mamua badaezpadako zerbait da, umetxoak ikaratzeko ere agian sobera indar ez duena gaurregun. Baina inflazioa ez da ameskeria eta badaezpadako gertakaria; aitzitik, arrunt eza-gunak berau eta beronen ondorioak.

Sineskaitz gerta badadi ere, kapitalismoaren bi erresuma boteretsuenetan inflazioa, azal azalean, USA eta Britainia Handiko ekonomiaren lekuko leial agertzen da. Eta berau borrokatzeko hartu izan diren neurriak, adibidez Heath eskuindarrak langileriaren soldatak % 7,5 baino gehiago ugaltzea debekatuz. Nixon imperialistak dolarra desbaliatuz eta erresuma-gostuak galbahetuz beste horrenbeste egin du. Neurriok, denak pikutara joan dira, gizateria menderatua borrokatzeko balio izan dute; ez inflazioa suntsitzeko.

Inflazioa kapitalismoaren gaitzaldi bat dela, ez dezakegu inolaz ere onar. Inflazioa kapitalismo monopolizatzaileak bere baitan daraman kirats iraunkorra da, langilegoaren zampaketa lehenaz gain itogarriago bihurtzen duen gaitza.

Denok dakigu, egunero behar beharrezko ditugun gauzek, nolako garestitzea egin duten. Ardoa, olio, jantziak etab... Gasolina, Urte Berritatik jasotzekotan dira. Pezetak, gero eta gutxiago balio du, bere ahalmena gaur baino bihar ahulago. Ez dago jakintsu izan beharrik hau guztia ulertzeko. Etxeko gurasoek ongi dakite, egunetik egunera, asteko soldata aisago xahutzen dela.

Europa guztian, Espainiako erresuman hartu du inflazioak, abiadarrik bizkorrena. Froga bide gisa, ikus ditzagun ondorengo dato batzuk: 1968garren urtea hartuko dugu oinarri bezala.

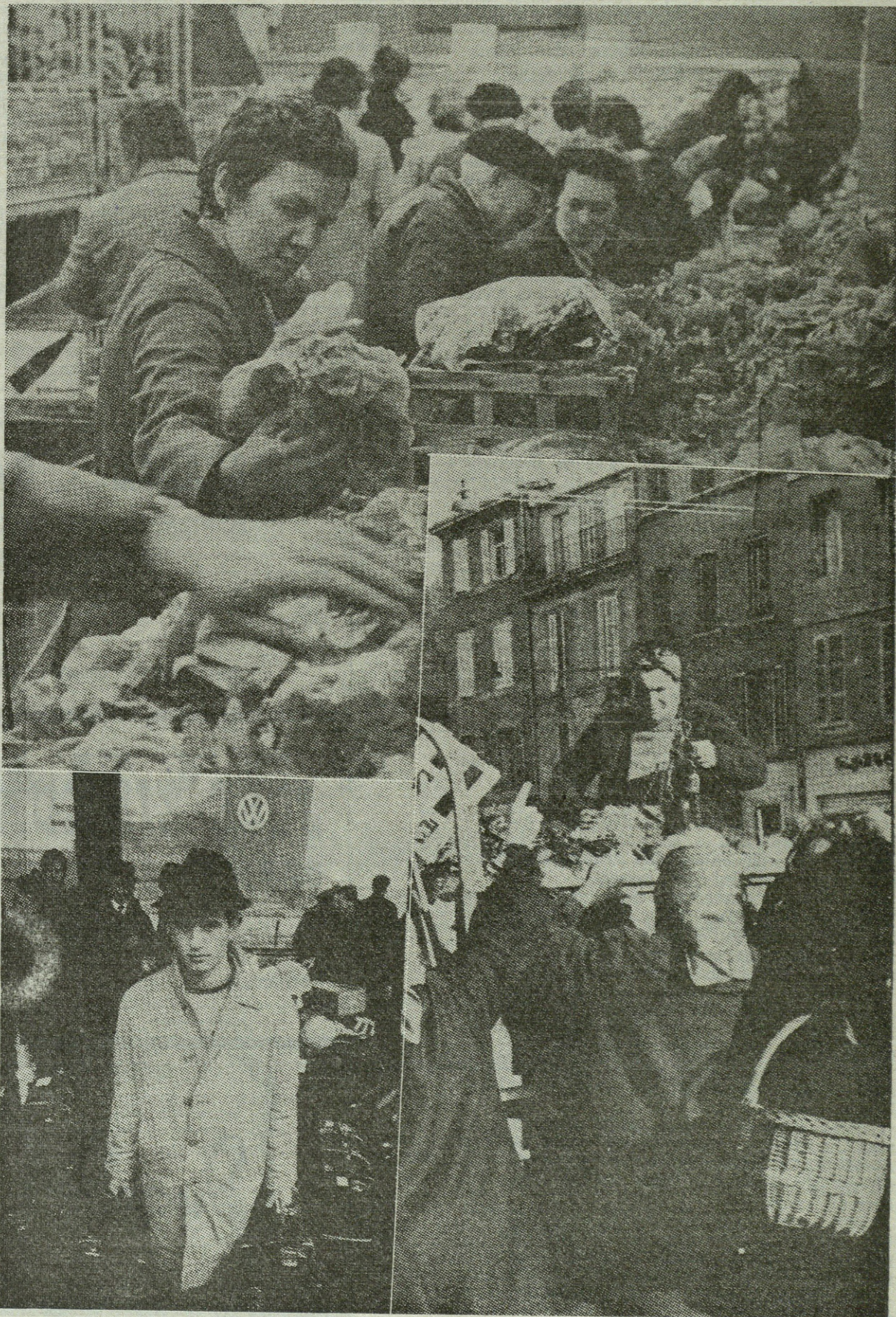
Urte honetan 100 (ehun) balio zuenak		
1973garren Urtarrilean	132,7	balio zuen
» » Otsailean	132,9	» »
» » Martxoan	134,0	» »
» » Apirilean	135,0	» »
» » Maiatzean	137,9	» »
» » Ekainean	140,0	» »
» » Uztailean	141,8	» »
» » Abustuan	143,8	» »
» » Irailean	144,3	» »

1972garren Irailetik 1973garrengo Irailera, ofizialki, bizi-gostua % 13 igo da.

Gipuzkoan, janariak bakarrik % 48 eramaten du, bizi-gostu osoaren kopuruan. Gogotan izan behar dugu honelako estadistikak, sarritan, eskualde sotiletan eta diruz larri samar bizi diren familietan funtsatuak izan ohi direla. Egitazko gostua, hemen, gutxienik %15 edo %16 igoko zen. Hala dio, Gipuzkoako zenbait soziologialarik.

% 5,7 Alemanian, % 6 Italian, % 6,1 Frantzia, % 6,5 Dinamarkan, % 6,6 Britainia Handian eta % 7,2 Holandan. Finlandian 1972garren urte osoan % 7,5 altxatu da bizi-gostua.

ANATSAN

GURE LEHIATILATIK

MENDIZALEAK

Talde asko joan da mendira abenduaren 7-8-9an. Zenbait, urruti samar diren eta oso goenean dauden mendietara igo da gainera errezkako bi jai auek ortarako artuz. Aizeberri-ritu ederra artu du batek baino gehiagok.

Bada abenduaren 16rako bere ibilia eratu duen talderik ere.

Antiguoko EKAITZA taldeak ekaitza mendira egingo du bere ibilaldia. Sunbillaatik asi eta Loizaten barrena Goizuetaraino.

Club Vasco de Camping-ek Arano-Leiza egingo du. Bitartean Abade-Kurutx, Mandoegi, Urepel eta Olaso tontorretara igo ahal izango dira.

Amarako DONOSTI BERRI elkarteak ere Abenduaren 16an egingo du bere ibilia. Azpirozitik Huarte Arakila bidea egingo du.

SAN TOMAS

Azoka kutsua eman nahi diote Donostian aurtengo San Tomasei. Artzen ari omen zen inauteri kutsua kendu nahi diote.

Onelatsuko gauzak egongo dira azokan: sagardoa, taloak, txistorra, txakoliña, gaztak, mizpirak, urrak, intzaur, gaztainak, egaztiak eta abar. Zerriak ere bai, noski. Astoentzat ez dakigu lekuri izango denik, zakurrentzat baietz uste dugu.

Azokaz kanpo urteroko ikusfestak izango ditugu. Antzerkia euskaraz, bola eta toka txapelketak, eta ididemak.

Ididemak, 16, 21, 22 eta 23an izango dira. Ogei sari jarri dira ididema lehiaketa hontarako. 150.000 banatuko dira saritan, 30.000 aurrenekoarentzat. Azkenekoarentzat, berriz, 2.000 pezeta.

Onela igaroko ditugu aurtengo San Tomasak eres: «San Tomasko feria, txorizua eta ogia».

NUKLEAR INDARRA

Ilabeteko epea eman dute Itziazarren ipini nahi den nuklear indar etxearen aurkako iritzia azaltzearen.

Motrikuko Udaletxeak, Arantzadi eta Eskudero prokuradoreak atera dituzte aurkako arrazoiak.

Ez omen dute arrazoi auek gerririk. Txepelak omen dira. Eta aurrera doa Iberduero bere asmoak aurrera ateraz.

Inolaz ere onartu ez ditekene auxe da: ilabeteko epea besterik ez ematea onelako arazo larria artertzeko.

Ez dakigu arrazoizkoa den ala ez nuklear etxe auek jartzea kantauri itsas ertzean. Baina guk dakiguna auxe da: bidezkoa dela garbi ikusi arte ez dagoela jartzerik. Mesede baino kalte gehiago izan dezakeen ezer ez ditekela egin.

Orrenbeste gorabeherako jokorako ez da aski ilabeteko epea. Au ez da buruz eta gizon jokatzeko.

ENDAÑETA-MENDIZABAL II

Ia urte bete Endañetak eta Mendizabal bigarrenak Azpeitian jokatu zutela.

Endañetak amasei arroa ta erdiko kuadroarekin jokatu zuen.

Mendizabalek, berriz, amabosteko kuadroarekin.

Endañetak 34 jasoaldi eta Mendizabalek 31 eman zizkion.

Berriro atzo, Abenduak 9, neurtu zituzten beren indarrak Endañeta eta Mendizabal bigarrenak.

Jendea erruz bildu zuen joko onek atzo Tolosako zezenplazan.

Dirua Mendizabalen alde zegoen «ehun berrogeiri» eta «ehun ogeitamari».

Joko bezala parregarria izan zen igandekoa. Txistuak ere entzun ziren Mendizabalen aurka. Guk ez dakigu eguzki zantzutan zeudenak zer zioeten baina ospelean zeudenak behintzat min zuten sarrera berrogei duro ordaindua.

Igandekoa ez zen jokoa izan, Endañeta berdingabearen ezibizio zoragarria baizik. Jokalari zintzoa da Endañeta. Onek dituenak jotzen ditu beti.

Igandean ere saiatua da gure mutila. 18 jasoaldi eman zizkion 226 kiloko arri zilindroari 18 minututan.

Seina minutuko iruna txanda zituzten indarrak neurtzeko, Endañetak sei aldiz jasotzen zuen txanda bakoitzean. Emezortzigarrenean jirabira osoa eman zion bere buruari arria bizkarrean zuelarik.

Beti bezala zoragarri jardun zen Endañeta. Lurrari kentzen dion arria bizkarreraino doa bide erdian geratu gabe. Azkeneko bi jasoalditan nabarmendu zitzaion nekerik aundiena.

Mendizabal bigarrena, berriz, farregarri egon zen.

Endañeta

Zoragarritzko sarrera egin zuen aurreneko iru jasoalditan.

Gurekiko biziegi asi zen. Ez ote zuen uste Endañetak sei jasoaldi egingo zituela aurreneko sei minututan? Pentsa zezakeen, bada, Endañetari irabazteko emezortzi jasoalditik gora egin beharko zituela. Etxean ere ez ote zen ogei jasoaldira irixten? Ez dakigu.

Dena den oso bizi asi zen. Laugarrenean estropozo gogorra egin zuen. Azkarregi arriari eltzegatik ezpairik gabe. Aldero egin arazi zion belaunetan zuen arriak. Laguntzaileak kendu behar izan zion gainetik azpian artuko ez bazuen. Urrangoak, berriz, bizkargainetik atzera ihesegin zion.

Mendizabalek ez zekian andik aurrera zer egiten zuen ere. Erraz kentzen zion arria lu-

rrari. Bazuen besoetan indarra. Baina gerritik gora ezin jaso inolaz ere.

Ankak zabaltzen zitzaizkion gerritik gora jaso nahi zuen bakoitzean. Ez zuen gehiago bizkarrerara arririk jasotzeko indarrik izan. Izarretako nerbioak il zitzaizkiola zirudien. Bigarren txandako sei minututan ere ez zuen behin bakarrik jaso.

Zer gertatu zitzaion Mendizabal Bigarrenari?

Gure ustez 200 kiloko arri zilindroa jasotzeko ez da nahikoa besotan indarra edukitzea. Gerrian, zangotan, izarretan eta gorputz guztian behar da indarra. Mendizabali ez zitzaizkion besoak il. Gorde zuen oietako indarra. Zangoak jartzen zitzaizkion kolokan eta alde-roka.

Gure ustez Endañetak indartsuen dituen alderdiak ditu Mendizabalek ahulenak. Berriz ere erraz egin dezake Mendizabalek erren onelako arri kankarrekin.

Baina alere igandean zerbait arrigarria gertatu zitzaion Mendizabali ala pott eginik gertatzeko. Ezbehar gogorra izan zuen nonbait.

AZPEITIAN

Azpeitiak ere San Tomas eguna berpiztu nahi du. Ortarako beste ikuskizunetaz aparte «Arrijasotzaile Sariketa» bat eratu du.

Abenduaren 21 eta 23an izango da sariketa au.

Soldaduska egin gabeak eta behin ere plazaratu gabeak izan behar dute sariketa ortara azaldu nahi duten mutilek.

Amabiren bat omen daude izena emanak.

IDIDEMA AIAN

Abenduaren 9an izan zen au ere. Uztarri motzeko edo bakarreko dema zen.

Asteasuko Lazaro Gonzalezen idia alde batetik, berriz, Errezilgo Joxe Etxenagusaren ziren neurtzekoak.

«Orio» deritzan arria erabili behar zuten. 2.025 kiloko arria ain zuzen ere.

Bai Azkoitian eta bai Aian Goenagaren idia atera zen nagusi.

Amalau plaza eta bost zinta eta erdi egin zituen Goenagarenak.

Etxenagusarenak, berriz, iru plaza besterik ez zituen egin.

MUTIOZABAL

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE-TXUKUNKETARAKOAK

URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak:

Etxekoa: 65 19 60

Landolakoa: 65 19 33

URRETXUA

Urrutizkiña:

Landolakoa: 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIA

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

Hernani, 4

DONOSTIA

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

Getaria, 10 - Urrutizkiña: 417751 - Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

bazkari onaren zanpagarria
eta txarraren estalgarria

**LA CASA
DEL CAFE**

Juan Irujo

San Marzial 19 - Urrut. 413801

Donostia

NUKLEAR INDARRA

Uraren indarrez bakarrik egiten dela, argia uste du zenbaitek. Edonori bururatzan zaizkio erreka bazterrean edo hibai ondoan dauden argietxeak. Baina hala uste zuenak ere, garbi ikusiko zuen, ez dela honela.

Izan ere, beste ondorio askoren ondoan, argi-urritasuna sortu bait digu Arabe eta Juduen arteko borroka. Gauza askotarako erabiltzen da petrolio. Baita argindarra sortzeko ere.

Arabeen petrolio-neurriak patrikak zimurtu eta bizitza garestitu ez ezik ilunpea ere sortu digu. Gabonaldia bera ere ez omen da hain argia eta distiranta izango. Lehengo urteen aldean, izar gutxi ikusiko omen dugu kaleetan bizturik eta keinuka. Era askotako ilunpeak izango dira aurtengo neguan.

Baina, dirudienez, arabeen morrontzapetik ateratzera goaz. Kantauri itsasoak beste argindar bat emango digu. Argindar nuklearra. Bi «nuklear» etxe eraikitzen doaz Bizkai eta Gipuzkoako itsasertzean.

Aurrerapen haundia da berez atomikazko indarra. Nork uka dezake? Indar berri baten bidez sortuko da argia gure artean. Gaur oraindik %ko 9,7 bakarrik sortzen da era hontan. Baina %ko 70 sortuko da hemendik hamabost urte barru.

Asko arinduko zaigu, noski, orduan Arabeekiko morrontza, petrolioren bidez ezartzen zaigun morrontza. Baina, lehenaz gainera, asko astunduko zaigu Ipar Amerikak ezartzen digun zama. Dagoeneko saldu ditzake Iberduerori, Lemonizko nuklear etxerako, 365 milioiko indargailuak.

Okerrik haundiena, ordea, ez da zein nagusiren morroi izan. Aurrerapena, arrisku haundiegia bilakatzea baizik.

Estadu guztietan sortzen dira eztabaida gogorak nuklear etxe hauei buruz. Ipar Amerikako bi Estaduk debekaturik dute beren lurretan honelako indar etxeak eraikitzea, jandez ugari eta lurrez apain direlako. Nueva Jersey eta California dituzte bi estadu hoik. Italiak ez du hortarako leku egokirik aurkitzen.

Hemen, berri, hilabete bat besterik ez dute eman Iberdueroren asmo hauei baiezkoa ala ezezkoa emateko. Abenduaren 2an eta 5an amaitu zen iritzirik eta eskaerak azaltzeko eta egiteko epea. Ez diote jendeari alde onak eta txarrak ikusteko betarik utzi.

Dirudienez, Kantauri itsasoan du honelako indar etxeak pila-tzeko asmoa, Iberduerok. Ez ditu Bizkai eta Gipuzkoako bakarrik eraikiko. Baita Santander, Asturias eta Galizian ere. «Costa nuclear» bihurtu nahi da hain zoragarria dan itsasertza. Beste-rik gabe, uda igarotzen datozen kanpotarrak uxatuko ditu, Kantauri itsasora sastegi bihurtuko du, itsasoko arrain ondasuna urrituko, eguratsa eta bizigiroa pozoituko eta arriskuak ugalduko.

Itsasotik hartuko du gori-gori dauden indargailuak hozteko ura eta berriro itsasora botako. Gezaturik eta beroturik itzuliko da berriro itsasora.

Lur lehorak eta alferrak ezkotzeko eta jori bihurtzeko erabil zitekeen ur hau. Baina, lehendik ere nahiko bustiak dira Kantauri ertzeko lurrak. Zergatik ez ote dira lurralde lehorretara leku bila joan, hortan erabiltzen den urak etekin hobea eman dezan?

Euskal Herriak ez du horrenbeste atomikazko etxeren beharrik. Ezpairik gabe, hemendik kanpora sortzen ari den industriarentzat egingo da indar hau. Jarri al ditek bertarako gehiegi den argindar hau guztia, honelako galerak dituelarik?

Jendea elkarren gainka bizi den lekua dugu bai Bizkai eta bai Gipuzkoa. Ez zaie oraindik ahaztu almeriarrei lehertu zitzaizkaien sartu zien zukurutza. Ezta Barcelonakoei ere gasaren jarioak egin zizkien kalteak, etxejaustek eta heriotzak.

Baina, beti bezala, epea bukatu da inor ezertaz jabetzerako. Bien bitartean erne egon dira diruzaleak baserritarrei merkezu-reen lurak erosteko.

Ez ote du behin ere herriak eskurik sartu behar honelako arazo larri eta garrantzikoetan? Herriak eskubide du, bere hitzaz eta erabakiaz baliarazteko.

EMAKUMEAZ

Emakumezkooi buruz franko hitzegi eta idatzi da, nahiz eta gure zorigaitzerako, gehienetan, gizonetako idatzi. Horrela, emakume «eme-pitxi-polit» mitoa sortu da. Pentsamolde horrek denok inguratu eta kutsatzen gaitu, batez ere emakumezkook.

Oñarrizko aldaketak hain zailak zaizkigun gizarte kapitalista honetan, oztipoak franko ditugu eta guri: emakume-ama, etxeko-sua, etxeko-sua, ohitura onen euskarri, moral gordetzaille e.a. garena, dioskute.

Gizarteari buruzko azterketak egiten dituzten liburuetan ere, emakumezkoen egoera alde batera utzi ohi da.

Gaurko lantxo honetan, emakumea eta ekonomiaaren arteko harremanak aztertu nahi ditugu.

Jabetza pribatua sortzean jarri ziren oñarririk gure «destino» be- ezia agertzeko Gaurko gizarte eraketan, produzio tresnekin, emakumezkoek eta gizonetakoek harreman desberdinak dituzte, eta, ondoren bezala datorkigu gure «berreko» eginkizun lilluragarrietan irautea. Honetarako, zenbait siko- logok, arrazoi ikaragarriak esaten dizkigute.

Ikus dezagun zer harreman di- tuzte etxeko lanek ekonomiaz.

Mendelek dio: «Merkantzia, al- daketarako sortutako produktua bat da; azokan produktua guztiak bi ba- lore ditu; bata, zerbaitetarako ba- lioa (uso), eta, aldaketatara be- stea (cambio). Denok dakigu, zer- bait erosten bada, zerbaitetarako balioa baduela, orduan «valor de uso» dutenak aldaketatara balioa du.

Badira ordea, gauzak ibiltzeko balioa dutenak, baina egungo mer- katuan kanbiorako balio ez du- nak: emakumeen etxe-lana.

Emakumezkook giza sail bat ga- ra; gure produzioa ez da ezagutzen produzio lan-mailan, eta horrega- tik ez da ordaintzen. Honen ga- rrantzia haundia da.

Engelsek dio:

Emakumezkoen askatasun ezi- nezkoa da, etxeko lan pribatua utzi eta industri produzioari lotzen ez zaion bitartean.

Industri iraultzak aldaketak eka- rri zituen: argi ikus dezakegu, au- rreko egoeran, produzioa txikia ze- la; taled baten beharrek estaltzen zituen, eta, gehienetan, erlijioa eta odola zeuzkaten oinarri, sortzen ziren gauzak taldearen beharrek estaliaz. Denboraz, taldeak tru- kean hasi ziren, eta ondorio be- zala, batetik, taldearen beharrez gain, kanpotik egindako eskariari erantzun beharra sortzen da, eta baita lanaren espezializazioa ere. Gremioak agertzen dira garai ho- netan, eta sortzen diren etekinak, kanbiorako dira.

Industrializazioak produzioaren ugalmena dakarkigu. Giza beharren eta lanaren arteko puskaketa da- tor. Gizartearen interesari erantzun beharrez sortzen ari den talde be- rezi baten probetxurako egin dute lana gizakume gehienek.

Aldaketa hau ematen da, bere ondoren izugarriekin, baina etxe- ko lanaz zer gertatzen da? Indus- trializazio aurreko garaian geldit- zen da, bakar lanean; emakumeen lana eta lan horrek ez du gizarte berri horrek lanari eskatzen dion kondizioak betetzen, beraz, ez du gizarte lan garrantzirik, beraz ez du ordain beharrik ez segurorik e.a.

Gure inguruan bada pentsaera bat: Etxeko lana, ume lana, ema- kumezkoak bere berea duela, do- hai bereziei erantzuten diela...

Kapitalista gizarteak, sal-eroske- tarako gauzen ugaltze izugarria eman da. Baina badira aldaketa balorerik ezagutzen ez duten bi gauza: Baserriar txikiak berak egin eta jaten dutena eta etxean sortzen diran gauzak: garbitasuna, konponketa, janari eratze e.a.

Merkantzia ugari sortu beharrek ekarri du gizonetako laneko era- ketaren aldaketa. Baina emaku- meen lana ez da aldatzen; horrela gaurko laneraketa industri aurreko garaioa dugu.

Produzioaz hitzegitean ez da kon- tuan hartzen emakumeak sortuta- ko hainbat «merkantzia», azokan ez baitira trukaten.

Gainera, gaurko propagandak agertzen digun zenbait tresna geu- re etxean baldin badugu, noizik behin «botoi» bati eragin eta lasai omen gareteke; zenbat diru behar den da agertzen ez digutena... Eta, bestalde, etxean bada gauza asko, ordu sail bat ematen dutenak.

Gaurko famili eraketa eta gizar- tea: edozein gizakik ditu bere ba- rruan behar batzu: bestengana in- guratu, elkar bizitza egin, sekso beharrek e.a. Eta gaurko gizarte- an familiari ezartzen zaizkio behar- hoi erantzunak.

Emakumea sendi horren oinarri, sostengu, su dugula digute, eta, beraz, bere eginkizuna, etxea, se- nara eta umeak zantzea dela. Se- nara etxean lasaitu, bakea lortu bere lantoki eta gizarte lanerako indarrak hartu... eta semeak ber- din... Baina zer gertatzen da as- kotan?

Emakumea mundu txiki bati lo- tua aurkitzen dugu, etxeko gora- behearen inguruan.

Bestalde, emakumeak ere sor- tzen ditu arazoak: Bere zorion ega- rria ase nahiak bere familiaren askatasuna haustarazten du.

Gizarte kapitalista honetan, ema- kumezkoa, aitaren menpetik sena- rraren menpera joan da; honetar-

ko, txikitandik, era berezian era- kusten zaio bizitzen. Eta, jakina, zertarako lanegin? Gizonak, gizo- na bada, emakumea mantentzeko adina egin bear du... Horrela, eko- nomia, bere menpetasun oinarri bihurtzen da, eta hau horrela ger- tatzea, oso interesgarri zaio sozial giro «paketsu» ari. Familia guztia aitaren diruaren zai dago. Erraza ahal da, hontara, huelga edo kon- zientzi mailako protestan irteeta?

Azken urteotan, kontsumoko gi- ro batetan sarturik gaituzue; eta, zuzenean, «kontsumo» propaganda, emakumei zuzendua datorkigu; batetik sinestazari nahiaz, «Erre- gina» danez, gizarteak bere pitxi- rik onenak eskaintzen dizkiola, tresna hoiak behar beharrezkoak dituela zoriontasuna lortzeko, eta hor bere burruka bidea... Eta se- narra behartua dago ordu extra edo zerbait egitera; plazoak etorri egiten dira...

Batzuek esango dute: baina gaur emakume askok lan egiten du ba- da? Esaten duguna da, kapitalis- moak, emakumearen lan-indarra, bigarren mailan hartzen duela (re- serva), nahi duanean erabil arazi- az. «Lan berdinari sari berdina» zor zaiola esaten da. Baina, hau, emakumeen egoera gaurko indus- trian aztertzen badugu, ezeztatzen da. Kapitalisten helburua «ahal den plus-balia haundiena» ateratzea da. Honetarako, eskulan merkea eta kualifikazio gabea behar du. Ema- kumezkoen profesio eskolak hain urri izatearen arrazoiak, hementxe datza.

Emakume talde batek

zeruko
ARGIA

Zuzenadaria:
MIREN JONE AZURZA

ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoi-ko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º) Burlada-Pamplona).
Donostia: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan	300 pezeta
Korreo batasune- tako errietan	350 pezeta
Atzerrietako bes- te errietan	370 pezeta
Aldez	Aurrez gal- detu

Salmetan (ale
bakoitza) 7 pezeta

Irarkola:

«Gráficas Navasas»
A. Adoain, 1 IRUIREA
D. L.: NA. 80-1963

NOIZ ARTE?

RADIO POPULAR DE BILBAO
DELAKOARI, GUTUN IREKIA

Aste honetan (Azaroaren 26tik 30era) Euskal Kultur Aste bat hos- patu da Bilboko Unibertsitatean. Eta aste horren barruan Euskara Teknikoak izan da hitzaldi bat. Hiz- lari, Jose Ramon Etxebarria. Hit- zaldi guztietatik hau izan da ba- karra euskaraz. Eta, gai hau hain gauza bitxia iruditu zitzaizen baten batzuei, ze «radio popular»-ekoek elkarriketa bat egitea pentsatu bait zuten beren entzuleentzat hain hizlari bitxiarekin.

Euskaraz hitz egin zuten. Euska- raz eskatu zitoten ordua. Euskaraz hitzegi zuten gero, aurrez aurre aurkitu zirenean. Baina, beren el- karriketa hori hastera joan zire- nean, irati-gizonak erdaraz behar- ko zukeela adierazi zitoten. Hizla- riak, berriz, euskaraz ala ezer ez, erantzun zien. Eta, irati-gizonak, elkarriketarik gabe, beren magne- tofona erabili gabe, burumakur,

beren «radio popular» horretara joan ziren.

Orain arteko hau, dena, beha- rrezko iruditutako irakurlea ongi jabe dadin arazoaz.

Irrati-gizonak! Noiz arte eduki behar gaituzue zain? Urte luze bat pasatu da euskarari eta euskal gaiei ateak irekiko zenizkiotelako zurrumurrua zabaldu zenez geroztik. Baina oraindik zirrikitu bat ere ez diozue egin gure hizkuntza eta kultura gaixotari. Egokierarik ez du- zuela izan? Lehen aipatu dugun gertaera horrek beste zerbait adie- ratzen duelakoan nago.

Dena dela, ez dago gauza txar- ragozik bati karta bat idatzi eta bat horrek, ziur asko, irakurri ere ez duela egingo jakitea baino. Ha- la ere, beste norbaitek —ziur asko falta gutxiago egiten dion norbai- tek— irakurriko du behar bada. Eta behar bada, jakin araziko die «ra- dio popular»-ekoek zer pentsatzen duan.

Eta, zuen jokabidearen epaia? Ez dizuet emango nik. Beste norbai-

ten hitzak aldatuko ditut gutun ho- netara.

Hartzen baduzue orain dela gutxi Bilboko Obispaduak aurkeztu duen Plan diocesano de pastoral dela- koa eta 44 garren orrialdean za- baltzen, honako hitzok aurkituko di- tuzue:

«CUARTO OBJETIVO PRIORITA- RIO.—Promover los valores pecu- liares del Pueblo Vasco «especial- mente en lo tocante a su lengua, cultura, tradiciones, recursos e iniciativas económicas» (P.T. 96).

Eta piska bt aurrerago: «Este propósito de promoción de los va- lores vascos, los originarios del país, es una tarea que pertenece a la justicia...».

Geroxeago, berriz, Acciones o metas que se proponen esanaz, honela dago idatzita, beste gauza batzuen artean: «c) PROMOVER UN MAYOR USO DE LA LENGUA VASCA Y UNA OBJETIVA INFOR- MACION SOBRE EL PAIS, AUN EN CASTELLANO, EN LOS ME-

DIOS DE COMUNICACION SO- CIAL DEPENDIENTES DE LA IGLE- SIA DIOCESANA».

Letra haundi horiek nik ezarri dizkiot, interesatuok hobeto uler dezazuen. Arrazoin beragatik utzi dut euskaratu gabe.

Eta adiskideok, nik kopiau du- dana argitaratuta dago. Bilboko zenbait liburudendatan salgai iku- si dut. Ez ote da Radio Popularre- koentzat aleren bat gelditzen? Gustora bialiko nizueke bat, baina, ni baino hurbilago bizi zarete Obis- padutik, oker ez banago.

«Aun en castellano» esaten ba- da, esan nahi da, erregela bezala, lehenbizi euskara erabiltzea dela, normala euskaraz egitea litzateke- ela, eta gero erdaraz ERE egin daitekeela. Nik, behintzat, horrela ulertzen dut. Baina hizpidea eman digun gertaera horrek adierazten diguna zera da: gauzak atzekoz au- rreraz ulertu dituzuela, honela esan- go balu bezala «Promover un ma- yor uso de la lengua castellana y una objetiva información sobre el

país, aun en vascuence...». Eta ez du hori esaten. Beraz, euskara ge- hiago sartu behar dela, eta infor- mazio egiazkoa eman behar duze- la, erdaraz izan arren. Bigarren hau kontzesiba bezala ulertuaz.

Eta nahikoa dut honez gero. «F. M. herrikoia», «Musika, adis- kide jator», «Hamarrak lauren gi- txiogo dittuzu» esanaz eta Iparr- girreraren kanten letrak euskaraz ira- kurritz eta erdarara itzuliaz baka- rrik ez dugu ezer egiten. Bilboko elizbarrutiarena baldin bada Radio Popular hori, bada ordua «cuarto objetivo prioritario» delako horrek eskatzen dusna betetzeko. Eta Bil- botarrok baduzue non ikasi Donos- tiako eta Loyola Herri irratietan. Ea, bada, noiz «Radio Popular de Bilbao», «Bilboko Herri irratia» bi- hurtzen den.

Eta besterik ez. Idatzitakoak zer- baitetarako baliozko zuelakoan, ho- nenbestez, agur.

PATXI GOENAGAK

hiru errazkadan

Abenduaren 19an. Olentzaro delako gaiaz mintzatuko da Tolosan guztion maisu dugun Jose Migel Barandiaran. Honako hitzaldi hau Txinparta Elkarteak eratzen duen zazpigarrena da.

Hona Jose Migelek erabiliko duen gioia, txilirik denboraz jotzen badiote behintzat: Olentzaroa zein herrialdean den ezaguna. Bere hainbat izen desberdin. Etimologiaren azterketa. Olentzaroa Kristoren albistari? Gaur eguneko Eguberri jaiak eta Olentzaroa.

● Txinparta Elkarteak aipatu dugunez gero, diogun, pasadizuan baino ez bada ere, Juan Garmendia elkarte horretako zuzendaritzat hautatua izan dela azken biltzarrean. Zorionak gure tolosar adiskideari.

● Eta Juan Garmendia aipatu dugunez, berriz, ezin aipatzeka utzi ere berorrek esku artean duen lana, Euskal Esku-langintza bilduma alegia. Liburu hau, margoz eta irudiz, gaztetxoentzat bereziki argitara emana izanen da, Gipuzkoako Aurrezki Kutxaren laguntzapean.

Liburu hau, Juan Garmendiaren aurreko hainbat bezala, bi hizkuntzatan argitaratuko da, euskaraz eta gaztelaniz alegia. Gu geu, beste hainbatetan esan bezalaxe, ez gara bi hizkuntzatan argitaratze horren batere zale, eta egileari berari ere esana diogu. Hala ere, egilea egile, nor bere lanaren jabe da.

beste hiru arrasatez

"Danok" Elkarte antolatzaile zelarik, "Oñaz" izeneko antzerki talde txantxikuarrak Gabriel Arestiren "Justizia Txistulari" obra aurkeztu zuen Arrasaten hilaren 7an. Tira, aurkeztu edo... aurkezteko zen behintzat.

● Arrasateko bertako Club Lagunak delakoak eratu zuen II Ipuin Lehiaketako euskarazko sailean Arrate Ibar-gutxi eibartarra atera zaigu irabazle Okerbidearen ausar-keria eta maitasunaren zintotasuna izenburu luzedun ipuinaz.

Ez genekien Imanol Laspiurren emazte liraina horren trebe zenik idazten. Honelako sekretariarekin sarriago idatzi behar ligukete laspiurtarrok.

● Hilaren 23an, igande goizean, kanta jaialdi bat eratzeke da Arrasaten. Non, zer ordutan eta nortzuek kantatuko duten... ezta ideiarik ere (hauxe hau albisteak). Hala ere, sikera, Benito Lertxundi hantxe izanen dela jakin dugu, berorrek ustekabeen esana jakin ere, Arrasatek ez bait dugu tutik ere jakin.

Mingaina motz eta eskua erreumaz ote dute?

hainbat gehiago

Datorren astean eratuko dira Bergaran azken bi hitzaldiak.

Lehena hilaren 18an. asteartez, Gorostidi eta Larrañaga jaunak Bergara Inguruko Gizarte Ekonomiaz hitzeginen dute. Biharamunean berriz, hilaren 19an., Debako Arte Lantokietako Jose Mari Larrañendik Pintura eta irudigintza, Euskal Eskola izenburuko hitzaldia eskainiko du.

Hitzaldi bata zein bestea iluntzeko 8,30etan. izanen dira, Eskola Elemental delakoan.

● Aste berean beste hiru hitzaldi eratzeke dira Ei-

barren, S.C.R. Arrate delakoa antolatzaile delarik. Gai orokorra Deba Eskualdea izanen da, geografia, kondaira eta ekonomiaren arauera.

Hilaren 17an. Iñigo Agirre geografiar mintzatuko da. Biharamunean, berriz, Juan San Martín Eibarko Fuero Municipalak eta Deba Ibarra delakoaz. Hilaren 19an., azkenik, Jenaro Garate elgoibartarrak Gaur eguneko Deba eskualdeko ekonomia egoeraz hitzeginen du.

● Hilaren 16an., aldiz, S.C.R. Arrate elkartearen bertan, arratsaldeko 6tan., beste kanta saio bat eratzeke da. Bertan izanen dira Benito Lertxundi, Lupe eta Jon Bergaretxe.

● Bezperan, bestalde, hilaren 22an. alegia, Altsasuko Bengoetxea zineman eratu den kanta jaialdi batetan, Benito Lertxundi, Gorka Knörr eta Antxon Valverde kantariak parte hartuko dute.

Jo-ta-ke ari zaigu, antza, gure oriotarra, eta zorionak eman baino, hala jarrai ahal dezan opa diogu ahalik eta luzaroen, aipatu beharrik ez dagoen amaika arrazoiarik.

kultur astea

Bilboko Medikuntza Fakultatean eratu izan da azaroaren azken egunetan Kultur Aste bat, Unibersitateko Euskal Kultur Taldeak antolatua.

Erabat euskaraz idatzitako programa batez, eratuak izan diren sei hitzaldien izenburuak irakurri ahal izan ditugu, hots: Medikuntzaren gorabeherak Bizkaian XIX mendean, Bizkaiko kardiakoen aldeko elkartearen laguntza kardiologiaren desarrolatzean, Euskara teknika, Euskal Herriko ahaidetasuna eta gizarte, Euskal familiaren kultur baloreen eboluzionatzeak sortutako psikiatri problemak eta Bilinguismoa psikologiaren aldetik.

Sei hitzaldi hautatik bat bakarra euskaraz izan den arren ("Euskara teknika" - J.R. Etxebarria), aipagarri deritzagu Medikuntza Fakultateak gai hoiei atxikitzeari, nahiz eta, gero jakin dugunez, zuzendaritza mailan laguntza baino oztopo gehiago izan.

Edozein modutan, oztopoa oztopo, dagoeneko egindakorik ez du inork desegin. Datorren urtean gehiago eta hobeto.

politik-show

Elizaren eta Estatuaren arteko konkordatoa aldatzean dago hauzia. Eta, hauzi hau aztertzerakoan, zer nolako konkordatoa komeni den erabakitzea arazoaren muina dela dirudi.

Izan ere, iritziak iritzi, jende xeheari ez zaio betarik eman beste ikusmolde batez balaitzeko; hau da, konkordato on edo txar, aurrerakoi edo atzerakoi, mesedegarri edo kaltegarri ezezik, inork gutik aipatu duen beste aukera bat ere badela, konkordato eza, alegia.

● Gabonak gaineen, bai, eta turroiari boikota egin behar zaiola dio zenbaitek serio asko.

Jakina, gauza guztiek dute bere alderdi on eta txarra, eta, izan ere, zerbaiti boikot egitekotan, hobe da, bai, turroiari egitea... inork ez dezala esan, behintzat, boikot egiterik posible ez denik.

Dena den, jendea turroiaz arduratzen den artean...

● Petrolio gora eta petrolio behera... Europar barrena petrolioaren murrizteak etorri behar izan du, arabarren etsai diren europar estatuetan adiskide diren estatu bakoitzak baino merkeago dela gasolina jakin ahal genezan. Eta hau ez dugu ulertu, gure kaskoak ez bait du horrenbesteari ematen.

Edozein modutan, bada-espada informazioa ugari da, eta gure artean inozoenak ere badaki bada-espada informazioa ez dela inoiz informazioa.

● Greziako politika hauiak direla eta, lehen ministroak (Greziakoak, noski) esan omen du: "Demokrazia zale gaituzue. Herria prest dagoen autarkiak eratuko ditugu".

Ipuin hori lehen ere nonbait entzuna dugu. "Peru ta Marix" baino zaharrago bai, segurutik.

lurraldeak

Azaroaren 21eko. "Boletín Oficial del Estado" delakoan azaltzen dene Espainia zenbait administrazio lurraldetan banatua izan da, a fin de encontrar un soporte territorial más idóneo para la formulación de los correspondientes planes. Banatze honetan, Euskal Herria Burgos eta Santander-ekin batera banatua izan da.

Kontu izan, esanak esan, lege honetan ez dela "región" hitz edo zentzurik aipatzen, "delegación territorial" baizik, eta hasieran behintzat bitasun hori kontutan hartu behar gauden —rejiok ez bait dira lege egiten— eta inolaz ere nahasi ez.

Honetaz artikulua interesgarri bat idatzia du "Ollarra" delakoak DIARIO DE NAVARRA egunkarian (Az. 23), eta egileak arreta handia agertzen du "región" eta "delegación territorial" deitura hoik bereziak izan daitezkeen. Guk arreta berbererik dugu, noski, baina gu Euskal Herriaz ari garen artean, "Ollarra", aldiz, Nafarroaz soil soilik mintzatzen zaigu: Navarra constituye una región propia y definida a la que no es posible, sin traicionar un pasado histórico, jurídico y hasta religioso, añadir nada ni nadie".

Iritzia iritzi, uste dugu benetan Nafarroa erabat Euskal Herria dela, eta gaur egun —aspaldi honetan— inoiz baino gehiago gainera. Onartzen dugu —eta eragin ere behar bada— nafar zentzu, jatorrasun eta nortasuna, baina ez dugu inolaz ere uste, arratiar bat, esate baterako, baztandarr bat baino "euskal-herrikoagoa" denik.

Nafarroa rejiok bat den edo ez etabaidatzen hasteko, rejiok zer den erabaki beharko genuke lehendabizi, eta, segurutik, geografia, historia edo politikaren arauera aztertuz gero, erantzun desberdina jasoko genuke; are desberdinago geografikari, historiagile edo politikari bakoitzaren interpretazioaren arauera.

Nafarroa, gure ustetan, erabat atxikia dugu Euskal Herriari (Nafarroarrik gabe ez dateke Euskal Herriak konprenitzen), eta, tamalez, zenbaitetan, Ollarra jaunak nahi lukene baino administrazio-muga gehiago du, zeren, esate baterako, Nafarroa ez da Luzaiden amaitzen, Ibañetan amaitze ez den arrazoi berberagatik!

Edozein modutan, ezin aipagarriago honetaz G. Ansolak duela hiru aste ZERUKO ARGIA honetan idatzitako lerroak: Guretzat —euskaldu herrizaleontzat, alegia— arras interesgarriagoa zera da, "erregionalismo mota baten mugimendua" aurrera hasi dela Espainian, eta lotan hartzen bagaitu —beste gauza anitzek bezala—, herri-gintza eta politika mailan kopeta ailtzatzeko lotsa izan behar dugula.

txinpartak

Iruñean, "Navarra, el viejo reino" deritzen filma aurkeztu bezain laster, filma berbera agertarazia izan da T.V.E. delakoan.

"Navarra: Cuatro estaciones" izenekoak, ordea —herri-herri eta arrakastaz arrakasta ibili arren—, ez du, guk dakigunez, haren suerterik izan. Zenbaitek esan dezake, Caro Baroja anaiei filma hau luzeegia dela; eta guk, oker samarrak garelako edo, beste arrazoren bat ere izanen dela uste dugu.

● Juan Oñatibia jo-ta-ke ari zaigu lanean, nolabait euskara batua eskaini gurarik. Astero astero dozena inguru hitz eskaintzen digu. Urtean buruan seirehun bat... hamar urte behar sei mila hitz biltzeko, alegia. Hori martxa hori!

Jakina, hobe da, bai, soseguz eta "gaizki", azkar eta ondo baino. Oraindik orain hautapen ederra egin digu gure oiarzuarrak batasunaren alde: Euskaltzaindiak GAI-NERA dio; Liturgi-Batzordeak, GAIÑERA/GAINERA. Erri-Bidek, GAIÑERA. Juanitok, ordea, GANERA. Kontxo, kontxo...

● Autarkiak edota kontzejal hautapenak izan dira gure herrietan. Kostan ere bai, noski. Gipuzkoako itas-bazterreko herri polit polit batetan, Gurasoen arteko autarkietan sei aurkeztuko ziren hiruren zuloa betetzeko. Hiru, ordea, erretiratu egin ziren autarkiak baino lehenago, Herriak beste hirurak errazegi hautatuko zituenarela beldur.

Erretiratu ziren hiru hauek, sindikatoetako bigarren autarkietan aurkeztu ziren berriro, beste hiruren kontra, eta irabazle atera ziren, 26-0 irabazi ere.

%90eko. proportiotara ohitu samarrak gaude. %100-era. ordea, ez, horregatik! Kostan demasak gertatzen dira gero... arrain "freeeskuee"!

informazioa

Azaroaren 27an. —Miguel Elices delako batek idatzi— Qué le pasa a la literatura vasca? izenburuko artikulua bat irakurri ahal izan dugu Donostiako LA VOZ DE ESPAÑA egunkarian.

Behin... birritan... hirutan! irakurri dugu. Ez dugu ulertu ahal izan. Edota, hobeto esan, ezer ulertu ezinezkorik ikusten ez dugun arren, ez dugu ulertzen... idazleak zertaz diharduen ez bait dugu antzematen.

Euskal Literaturaz ari da... omen. Unamuno, Vascongadas, Vasconia izenak darabilzki... "Euskera" hitzaz zenbait astakeria dio, batere premiarik gabe. "Espelunca" taldea (?) omen da, nonbait, euskal literatur mugimenduaren hazia. "Lagunak", eta "Kurpil" editorialak, antza, euskal (?) editorialak... Enciclopedia Vasca, Ateneo Guipuzcoano, Sociedad Guipuzcoana de Autores eta Aurrezki Kutxak, berriz, kultur eragileak... Julio Caro Baroja iraintzen du, premiarik gabe ere; honen osaba Pio gutiatsi, berriz. Eta, aipamen guzti hauek kontutan harturik, Hego Euskal Herriko erdal literaturaz ari dela susmatzen hasiak garenean... dsanba! Guillermo Diaz Plajaren euskal literatur antologia aipatzen digu, auskalo!!

Harrigarri zenbaiten nahasketa eta informazio eza (batek daki nahita edo nahi gabe). Eta hau irakurri baino hiru egun lehenago, aldizkari batetako zuzendariak "erri-ertan" egin digu literatur (?) gaez gehiegi idazten dugulago. Miguel Elices jaun agurgarriak guk ez dugun bula du, nonbait, euskal literaturaz idazteko.

Elices jaun honek "itxaropenak salbatuko gaituela" diosku artiku amaieran. Gu nork salbatuko gaituen ez dakigu. Miguel Elices ezerk salbatzekotan, ordea, informazioak!

olentzaroa

Hona Bilbotik azken berria. Jakin dugunez, gure "Olentzaro" zaharrak aspalditxo egin ez duen etorrera berezia egingen omen digu aurtengoa aguberrietan.

Oso oker ez bagaude, orain dela urtebete inguru Xabier Kintanaren artikulua interesgarri bat argitara eman zigan ANAITASUNA hamabosterokoak, Olentzaroa gure artean indarberritu nahi asmoz, eta kalejira mailan ezezik, bai eta —edota areago— familia mailan ere. Artikulu kozkor harek ustegabeko erantzuna izan du zenbait bilbotarren artean, eta "Caja Laboral Popular" delakoaren ardurapean bizkortu eta indartu nahi da antzina-ko ohi-tura geure geure hau.

Marraskilari talde batek aztertu bide ditu Euskal Herriko hainbat eta hainbat Olentzaro mota, eta, azkenik, egokien eta aukerakoen iruditu zaiona hautatu du, "poster" direlakoetan Euskal Herrian zehar banaturik izan dadin.

Hona inork baino lehenago (egunkariet geroago jakinen duten arren lehenago aterako dute segurutik) eskuratu ahal izan dugun Olentzaro honen irudia. Iritzia iritzi, irudi horren arauera irakurle bakoitzak izanen du nork berea. Geure aldetik zera esan dezakegu, ideai eta asmo bezala ezin hobea deritzagula.

Olentzaroa indarberrituko badugu, Olentzaro bateratsu bat behar dugu, eta ez —joan zen astean honetaz ezer jakin gabe esaten genuenez— Olentzaro lehiaketak. Olentzarako bat bakarra behar dugu, batzaz beste funtsean berdintsua, herrialde guztietan baliagarri izanen dena. Ikusi ahala ezagun agertuko zaiguna, eta, alderantziz, edozein lekutan gure ezagugarri azalduko dena. Hala ere, honako guzti honekin Olentzaro bateratsu baten premia azaldu nahi dugu, eta ez, gaurko behinik-behin, Olentzaro mota konkretu baten egokitasuna.

Alde zein aurka, zer esan asko dago arlo honetaz. Edozein modutan, kritikakerietan hasi aurretik bidezko dirudi egileen iritzi, aburu eta ikusmoldeak ezagutzeak. Zeregin honetan saiaturko gara datorren astean, Olentzaro berri hau "sortzean" egileek izan dituen arrazoiak azaltzen alegia. Oraingoz bego berri soila.

Bestalde, ezin uka, Olentzaro "Papa Noël", "Santa Klaus" eta "Hiru Erregek" baino geureago dela, eta zabaltzekotan, Olentzaroak baduela gutienez gure artean abantaila bat, hau da, hurrei zerbait erregalatzeko ohi-tura den etxeetan, Olentzaroa Erregek baino hamar egun lehenago agertu ohi dela!

Etorri ere, ez dator, ez, hain urrundik...

NUKLEAR INDARRA ETA ETORKIZUNA

Ikatzarenak egin du. Petrolio da gauegoz errege. Baina honenak ere urte gutti barru, ogeiren bat urte barru, egingo du. Gerora batipat nuklear indarra izango dugu nagusi. Gauza hau, duela gutti, nere lan batetan adierazi nituen. Gaurko honetan, nuklear indarrak zer ondoren dakazkeen aztertu nahi nuke.

Nuklear indarrak, gizarteko gauzetarako balio dezan, beste forma bat artu behar du, argi indarraren edo elektrikarena, alegia. Gizarterako zerbitza dezan, argi indar bihurtu behar du. Gudurako ez du forma hori artu beharrik zoritxarrez. Denok jakin dakigu atomikaren indarra zer nolakoa den. Gizonaren onerako, gizartearen zerbitzurako, bakearen alde indar horretaz baliatzeko, indar horrek argi indarrez jantzi behar du, ordea.

Nuklear indarra izaten bada indarren artean nagusi, garbi dagoen gauza da argi indarrak zer nolako garrantzia izango duen. Gaurregun gastatzen den indar lehen gai orotatik %eko 25 argi indar bihurtzen bada, ogeitabost urte barru, jakintsuek diotenez, %eko 50 argi indar bihurtuko omen da. Gaurregun baino zortzi aldiz gehiago erabiliko da argi indarra. Eta, ogeitabost urte barru gastatuko den indarra gaur gastatzen dena baino iru aldiz gehiago izango da. Normala den bezala, gero eta indar gehiago gastatuko da, baina indar horrek, eta hor dago koxka, argi indar forma artuko du, batipat.

Uholde ikaragarri batek bezala, gero eta gehiago, argi indarrak mundu guzia estaliko du. Gaurregun bertan, ekonomia sailean, industria aurreratuenean, argi indarra da nagusi. Informatika arloan zer gertatzen den ikusi besterik ez dago. Eta, horratx, gauzak horrela gertatzeaz, ongarri deritzat.

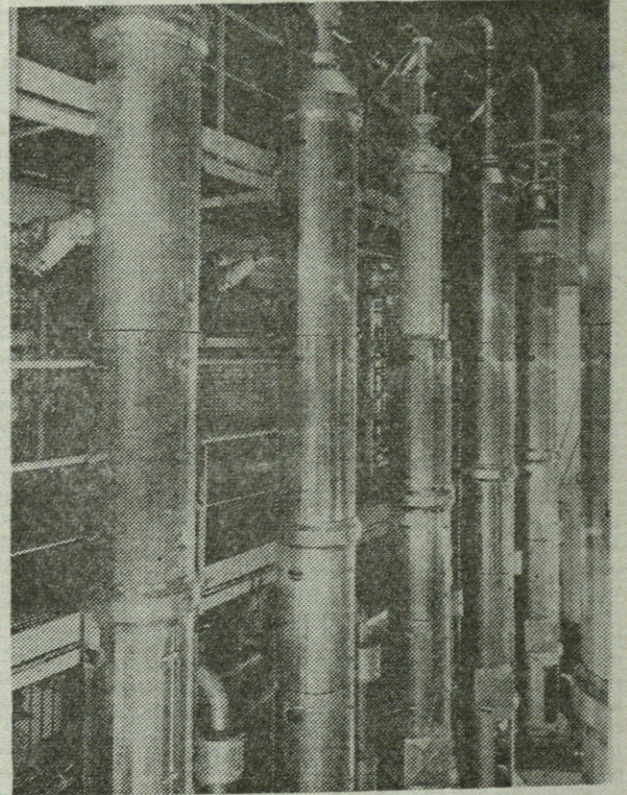
Argi indarra gauza garbia dela, bistan den gauza da. Ikatzeko suak eta argi indarrezko sukaldeak, beren artean, badute diferentzia ederrik. Edozein etxetako andreak ondo jakin ere daki hori. Begira, gure etxeak ikatzek edo fuelolioz berotu beharrean argi indarrez berotuko balira; gure autoak gasolinaz edo gasoilez ibili beharrean argi indarrez ibiliko balira, irietako airea %eko 75 garbiagoa izango litzateke. Gaur amesten dugun aize zikin eta satsuaren partez, egurats garbiz gozatuko lirateke gure birrikak.

Eta, «gure autoak argi indarrez ibiliko balira» esatean, ez pentsa beste munduko gauzarik esan dudarik. Esperientziak ari dira egiten, eta neure iritziz, horrelako autoa laster ezagutuko dugu. Eginik ere bada horrelakoa, nahiz eta oraindik, traba ugari izan. Urte gutti barru, zailtasun horiek gainduak izango dira eta elektrikaz mugituko auto ugari ikusiko dugulakoan nago ni behintzat. Bestela, denbora testigu.

Argi indarra erabiltzeak, beraz, ikaragarritzko mesede egingo liguke. Argi indar hori sortzeko, ordea, zentralak behar dira, eta etorkizunari begiratu, nuklear indarrezko zentralak behar dira. Beha hori ikusteko pare bat dato emango dut. Reaktoreetan erabiltzen den uranio tonelada batek, 15 mila tonelada ikatzaren indarra sortzen du. Orain sortzen ari diren magina berrietan (frantsesez «surgenerateur») berriz, uranio tonelada batek miloi tonelada ikatzaren indarra sortuko du. Ez dago, ez, esplikabide eta argudio askoren bila ihardun beharrik. Diferentzia, nabarmena da.

Bestalde, nuklear indarra esatean, norbaitek zer bait gerta daitekeela pentsa dezake, explosio beldur-garrien bat edo nik dakita zer! Horren arriskurik ez bide da. Nahi izanda ere, ezta hori ezin daiteke gerta, jakintsuek diotenez. Nuklear zentralak ezin dituzte bonba bihurtu. Lasai egon gaitezke, beraz.

Baina, nuklear zentralak alderdi txarrik ez ote dute? Bai, bai bide dituzte. Ni ez naiz horiek aipatzen asiko. Ale honetan bertan, nere lagunak aipatu eta

Frantziako «Eurodif» lantegian uranioa aberasteko erabiltzen diren «difusioerak».

aztertuko ditu. Zalantzarik gabe, alderdi txar horiek ikusi gabe ez dago kasu konkretu batez iritzi osorik ematerik. Baina, gauza, oro har aztertutik, zentral nuklearra beharrezkoa dela esan dezakedala uste dut, etorkizunari begiratu nahi baldin badiogu behintzat.

Gizarte batek bere buruaren jabe izan nahi baldin badu gizadia eta gizadiaren aberastasunak menperatu edo bere egin behar ditu. Gizarte batek, bere buruaren jabe izateko, guttienez behintzat, bere produzioko tresnen jabe izan behar du. Nuklear indarra produzioko tresnen elementu bat da, eta dakusake-gunez, gero eta garrantzi andiagoko duke, gainera. Itsuak ere ikusten du, gizarte batek zer bait izan nahi baldin badu behintzat, nuklear indar horren jabe izan behar duela.

Europari zer gertatzen ari zaion ez al dugu ikusten? Ez al dugu ikusten araberean morroi, bapatean, nola erori garen? Denak hor dabilta zalaparta bizian. Aurrez, behar bezala ikusi izan balute gaurregun egoera bestelakoa zatekeen. Petrolio merke omen zegoen, eta ez omen zuen nuklear indarretan inbersiorik egiterik merezi. Izan ere, nuklear indarrean sarturiko diruak bere fruitua eman baino lehen denbora asko eskatzen du, eta kapitalistek etekiña berehala nahi dute. Ezin bestean sartzen dute luzarorako dirua. Eta orain, hauxe gertatzen zaie: nuklear indarrean derrigorrez dirua sartu beste erremediorik ez dute. Bien bitartean nork pairatzen du?

Geroari begiratu diezaiozun beraz. Etorkizunaren jabe izan nahi baldin badugu atera ditzagun kontuak azkar eta lehenbait lehen. Txoria eskuan dugunean...

J. ELUSTONDO

SARIAK

1. - BIURKOR - TRAKTOREA 18 zaldiduna. Goldeak, irautileak eta erakartzeirgak, osatzen dute traktorea.
2. - «HOLANDA» JATORRIKO ESNE-BEI BAT.
3. - ESNETAKO IRUNA TXEKORREK OSA-TZEN DITUN TALDE BAT.
4. - UZTA-LANKAI MOTORDUNA.
5. - MOTOR ATXURRA.
6. - MAKIN - ESNE - JAIZTALEA.
7. - MOTOR - ZERRA.

Donosti-Currerki-Kutxa
diru jartze epea:
Mila'ren 31 arte

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

DEPURACION DE AGUAS S. A.

Ur lanetan eta zereginetan berezia
edangarri, lantegiko eta igeritako urak gertutzeko
zikindutako urak garbitzeko.

Urrut. 32 37 00 - 31 00 10 - 32 37 01
Gordóniz, 44

BILBAO

EZKER-ESKUIN, KONZEPTU SOIL BEZALA (II)

EZKERRA ETA EZKER TOTALISTA

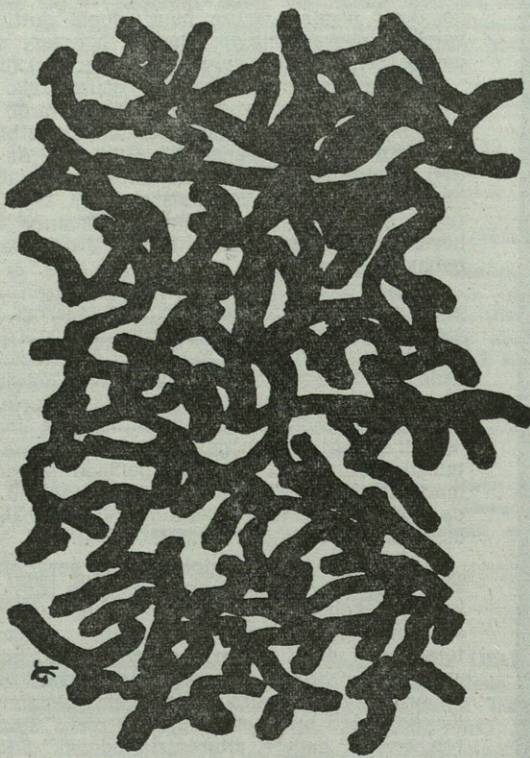
Nire ustez, ezker totalista, aislatzen denean bakarrik, bihurtzen da eskuin. Edo hobeto esateko: bihur daiteke eskuin, ez bait da eo ipso beti horixe gertatzen. Estela, ez zait iruditzen ezker totalista, besterik gabe, eskuinazkin berdintzerik dagoenik. Ezkerra ez da ezer sinplerik: bere barruan gauza ezberdin asko dago, atal eta hegal hanitz, eta denon artean osatzenda ezkerra. Han dira ekintzaleak eta ideologoak, intelektual guziz kritikoak eta tekniko pragmatistak, idealistak bezalaxe desengainatuak, eta oportunistak batzuk ere bai, agian. Era berean, jomugen problema ideologikoak bezalaxe ausartu behar izaten ditu ezkerrek egunoroko zeregin apalak, ideien garbitasuna zaintzea bezain inportante da taktikaren korapiloak ondo lotzea, etab. Ezker horrek dena egiten du. Beraz, ezkerren barruan ez da tiradurarik edo tensiorik falta: hau da, ezkerren barruan "ezker" diferenteak daude, ezkerren baitan jende, zeregin eta kondizionamendu diferenteak elkartzen dira-ta.

"La izquierda adopta frente a la realidad la actitud del revisionismo permanente", esaten digu Kolakowskik. Beraz, ezkerrek, ezin duke errealdadea onetsi; baina ezin duke errealdadea zeharo arbuiaitu, ukatu ere, mundu honetatik kanpora irten gabe (eta mundu honetatik kanpora irten duena, ez ezkerrean eta ez eskuinean dabil). Horretara, ukazioaren maila eta forma diferenteak egonen dira ezkerren barruan. Ukaziorik osoa, erabatekoa, ezker totalistak egingo du. Dena den, barneko pluralismo hau gabe, ez dago ezkerrik pentsatzerik. Ezker totalista ezin izan daiteke ezkerren atal bat besterik, ezkerren barruan.

Ezkerren osagarriok ez dira beti beren baitan berdinalak gelditzen, aldatu egiten dira. Baina batez ere, osagarrien arteko ihardukimenak etengabe aldatuz doaz, ezkerren barneko prozesoa determinatuz. Une batetan, ideologoen garaia izanen da; geroxeago, taktiko mainatsuarena; pragmatiko patxadatsuarena gero. Ezkerra alderdi edo partidu bezala nahiz mugimendu bezala entenituta, balio du honek ("Todo partido conlleva su propia izquierda"). Ezker totalista, ezker osoaren barruan dagoen artean, ezkerren zati bezala kontsideratu eta juzgatu behar da. Hau da, hemen dadukan funtzioaren heinean; beraz, emale bezain hartzaile dela kontatuz. Ezker guziaren edozertan partizipatzen du zati bakoitzak, ezker guzia baturik eta komunikazio bizian bait dago.

Parte totalista (jeneralean ezkerreko puntta, gehien "ideologizatu") gainontzeko ezkerren kontra bihurtzen bada, eta: 1) ezkerretik irten eta, bere eskuko bihurturik, "ezker totalista" huts bat aparte sortzen bada ("gauchistekin" gertatzen ari den moduan), edo 2) gainontzeko ezkerra barrutik menderatu eta itotzen badu (stalinismoak egin zuen gisan), orduan bai, "ezker eskuindar" batez, edo eskuinaren jokoa egiten duen ezker batez, mintza gintzek jeneralean (ez beti, noski). Nolanahi ere, halako ezkerra autonomia da eta, autonomo bezala juzgatu behar da. Puntu bitxi bat ez nuke hemen aipatu gabe pasatu nahi: gaurko "gauchista" asko propio eta kontzientzia osoz stalinista deklaritzen dela. Baina orain ez dago fenomeno horren azterketara sartzerik.

Bestela, ezkerrek, nahitaezkoa du hegal totalista bat. Eta ez arrazoi praktikoengatik bakarrik, hegal radikal hau mugimenduaren (edo partiduaren) "motorra" bezala izan dadin. Aitzitik, arrazoi praktikoak izaten dira, hain zuzen, ezkerra gehienetan bere hegal totalista radikala freina-araztera behartzen dutenak: endredo eta nahaste gehiegi sortu ohi bait du, arrunki. Horrela, Alderdi Komunista boltxebikiak "komunista ezkeriarren" hegala xahutu zuen, eta proletkulturalismoa birrindu. Hegal totalista, berebat, erraz itzultzen da gainontzeko ezkerren kontra (eta oraindik ezkerren barruan egon, ala iadanik irtena eta aparte jarria izan, egiten du hori): hala, "gauchisten" zeregin inportanteena beste ezker guziak hondatzea dirudi. Eskuindarrek pozarren ikusten dituzte holako "gauchismoak". Eta, ordainez, ezkerra berehalaxe pasatzen da, arantza batek haragian be-

zala molestatzen dion ezker totalista, desprestijiatzera eta aislatzera. Eguntan, Alderdi Komunistek, gupidarik gabeko burruka egiten diete "gauchistei".

Honek esan nahi du, ezkerren barruko iskanbila eta sesioak ez direla batere arraroak. Hori gabe ezkerreko litzateke arraroa. (Zerekin ez den, halare, edozein burruka modu ontzat ematen).

GURE KASUA

Honelako zerbait, Euskal Herrian ere, geure begion aurrean ari zaigu gertatzen. Zenbait ezkerriar — eta nahiko modan dagoen akusazio modu bat erabiltzeko: itxuraz ezkerren monopolioa beretzat bakarrik nahi lukeen zenbait oso baitzepadako Herkulessen lanetan hasi zaigu. Eta, aldrebes, segituan agertu dira, ezker hori aislatu eta ito nahi liguketenak. Bistan dago, euskal ezkerra oraindik ez dela gauza, bere barruko diferentziak eta pluralismoa modu onean eramateko. Eta askoz gutiago, diferentzia horiei probetxurik ateratzeko. Honekin ez dut esan nahi, gauzak dauden bezala, beste ezer egiterik dagoenik. Baina horixe egin beste erremediorik ez badago ere, kalamidade bat da, eta horixe bakarrik esan nahi dut.

Gure ezkerra ere mila puska eta txatal eginda agiri bada, edozeinek ikusten du, Europako fenomeno jeneral bat erreproduzitzen dugula horrek. Nabar-nabarmena da, baita ere, Europako ezkerren eta ezkerren arteko lehien eragipena gure gain. Halare, ez zait iruditzen, gure kasua, Europan ikus ditzakegun eta lehenengotik berdintsuak diruditen horiekin, errazegi aldera daitekeenik. Europako ezkerrek aspaldikoak dira, tradizio haundia dute. Hain zuzen tradizio gehiegi dutelako, mugikortasunik aski ez dutelako, "sistiman kateiatu" gelditu direlako, poliki-poliki sistiman integraturik alegia, eta borobil-borobil bukatuiko ideologien mende daudelako, sortu dira ezker berriak. (Zahartzaroaren kontrako fenomeno bat dira Europako ezker berriak). Ezker klasikoak loak hartuta zeudelako, esnatu dira ezker berriak. Klasiko haiek, parlamentarismoaren katra-

miletan enplegatutik (Europako mendebalean) edo gobernu buruhaustekin nekatu eta etsirik (sorkaldeko Europan), indar iraultzagilea galdu zutelako. Pragmatismo hutsetan zebilen eta jomugak ahazten edo zabartzen zituen ezkerren kontra sortu dira ezker berriak. Klasiko haiek, parlamentarismoaren kattramiletan enplegatutik (Europako mendebalean) edo gobernu buruhaustekin nekatu eta etsirik (sorkaldeko Europan), indar iraultzagilea galdu zutelako. Pragmatismo hutsetan zebilen eta jomugak ahazten edo zabartzen zituen ezkerren kontra sortu dira ezker berriak. Horregatik, ezker berriok nahitaez ikaragarri ideologikoak dira, eta doidoi eskaintzen digute programarik. Hasarratu egiten zaizkizu, gainera, zein programa duten, galdetzen badiezu: programa heinean pentsatzen ohiu izana, sistimak integratu gaituen seinalea, iruditzen bait zaie. Beraz, ideologia eskolastika fosilizatua bihurtu, helburuei buruz kreatibidade guzia galdu, ta bere ahalegin guziak programak prestatzeko bakarrik zerabilzkien ezkerren kontrakarrean, zuzen-zuzen. Cohn-Benditek garbi azaltzen zuen hori.

Europako ezkerren barruko etendura eta burrukak, perspektiba laburretako pragmatismo mekaniko batetatik irten nahiak sortu baditu, Euskal Herrian zeharo aldrebes da. Haurtzarotik irtetzea da gure problema. Guk ez dugu tradizio ezkerriar astunegirik. Ez eta Alderdi ezkerriarren aparatu burokratikorik ere, zeintzuek makineria parlamentarioaren gupil artean ezkerra "mekanizatzen" diguten. Orain arte ez dugu jomugetan beste zertan pentsatu: ez dugu, helburuak ahazteraz lezaigukeen programarik. Guk ideologia ezkerriarra eta iraultza-zalea besterik ez dadukagu.

Orain arte gehien egin duguna, kontzientziak iratzartzea izan da. Printzipioak barreiatzea eta zaletasuna sortzea. Euskal "ezker berria", hots, hazaldi berria, ia ezerezetik hasi bait zen, horrelaxe hasi behar izan zuen.

Baina, problema praktikoek, egunetik egunera indar gehiago dute. Ta ukaziotik baitespenera, kritikarik proposamenduetara pasa beharra dago (ik., orobat, Herriaren lekuko liburuak, JAKIN 1972, or. 50-58): programak prestatu, ede hurbilak landu, ekinbideen plan egin, organizazioak sortu. Eta alor bakoitza bereziz, egin ere: soziala, politikoa, kulturala. Hitz batetan, egin dugun esperentzia apurtxoaren eta lortu ditugun medio eskasen arabera, ideologia desberzia eta jenerala programa konkretuetan hezurramitu. Epe luzetarako, baina batez ere epe laburretarako, hurbiletarako programak. Bestela ideologiak likidoaren antzekoak bait dira: zein formatako ontzitan isuri, edozein tankera har lezakete. Edo bakoitzak bere gogara interpreta lezakeen igarkizun sibilino bat bezala. Eta halaxe da: zenbait-eta hazaldi berriaren mugimenduak eginkizun konkretu gehiagorekin eta zailagorekin konfrontatu behar, are laguntza gutiago aurkitzen du ideologian. Haiek, beren izaeraren legeez berez, abstraktuegiak bait dira. Horrela buru guziez jabetu da ustea, ideologiak predikatu ordez, konkretu izan beharra dagoela. Orain "konkretu" hitzak izugarritzko inportantzia hartu du: eta ideologien aurkako erreazio bezala bada ere, inportantzia hori ez da inolaz ere guziz ez-ideologikoa!

Franko bidezkoa da, nolanahi ere, konkretuaren orduarekin batera, alde batetik, ideologien krisia sumatzen bada. Bestetik, mugimendu ezkerriarra astiro-astiro forma konkretua hartzen ari bait da, talde bakoitzak presa amorratua du, mugimendu honek bere gustoko forma har dezan. Eta gustoak diferenteak direnez gero, daduzkagun bezalako haserreak sortzen dira.

Ideologiak hil ez dira egingo, mugimendu hau nagusitu edo nekaturik etsi eta amor eman arte. Baina, bestela, pasea ote da ideologien garaia?

(Jarraitzeko)

JOXE AZURMENDI

LEZOKO I EUSKAL KULTUR-ASTEA

Ikastolak eratua

HITZALDIAK

Arratseko 8tan, Ikastolan.

— Abenduak 18: MIKEL UGALDEK, «Heziketa eta Gizartea».

— Abenduak 19, ANJEL LERTXUNDIK, «Ikastolako heziketaz».

— Abenduak 21, IMANOL LASPIUR-EK, «Gurasoen umeei buruzko joerak».

KANTA-JAIALDIA

— Abenduak 22, arratseko 9tan, Goiko Elizan.

PELLO ETA PANTXOA

OSKARBI

LURDES IRIONDO

XABIER LETE

FAGOR

edaria
epela dagola?
FAGOR'ek
oztuko
du bereala

Donosti'ko
Erri-Etxe'ko Aurrerki Kutxa

EUSKAL IRRATI
SAIOAK

Banen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta aber
Torelavega'ko Perira Joan
etorriak

Baserriaren alde

HAIN IZKUTUA EZ DEN EGUNKARIA

ABENDUA

11

ASTEARTEA

Oporraldiak

Oporraldiak behar beharrezkoak omen ditugu irakasleok. Hau zailantzan jarri ezin daitekeen gauza da, baina ikastolan hartzen ditugu oporraldiak, ez lanean. Ez genituzke hartu behar behinik behin. Ikastaroan zehar zaila zaigu zenbait gauzak kezkatzea, zaila zaigu jakintzaren maila zabalenean arduratu eta prestatzea. Ikastolatik irten, eta nahi duzun gauza bakarra, etxera iritsi eta liburu on bat, entretenigarri bat, irakurtzea da.

Irakaslearen lana bi denboralditan eteten da: Ikastaroan eta oporraldian. Eta bi denboralditako lanak ezberdinak dira erabat. Oporraldian prestatzen duguna jarri beharko dugu praktikan gero ikastaroan zehar.

Honela, ikastolan ikastaro honetako bi hilabete luze joan zaizkigu eta zai gaude oporraldiak noiz iritsiko. Babonaldiak onak dira oso gelan sartu, butanoa piztu, eta ordurarte irakurri ezin genuena, idazterik izan ez duguna, eta gure pentsa-beharraren zenbait hutsune betetzeko.

Bainan, eta aile, ez dira begi luzeak behar gure ikastoletako zenbait hutsune ikusteko. Euskara. Noraino betetzen dugu euskarakiko beharra? Andereño eta irakasle asko ez dago arlo honetan behar bezala prestatuta.

Noski, ulertzekoa da, euskarak, ez du halako garrantzirik, ikastolan bada euskarak haina betebeharrak eskatzen duen arazo, eta honelako zozokeria asko irakurri, entzun eta barne-muineratu zaizkigun honetan, hona hemen nola, zenbait irakasle eta andereñoen eskasia, ahulezia eta bete-ezina haurrek sufritu behar duten; hona hemen nola hizkuntzaren arlo garrantzitsu honetan, zenbait haur bere irakaslearen eskasia, ahulezia eta bete-ezina jasotzen ari den. Eta arazoak honela erlatibizatzen dituzten teoriko «bizi» eta zentzudun hoiek, ea noiz erlatibizatzen duten zeharo ikastola ere, eta ikastola ingurutik aldegitzen diguten. Bere buru ««biziari» fabore eginen lieteke, eta... gure buruari ere bai, halajaina!

Irakasle talde bat hasia zaigu gabonaldi honetan.

rako euskararen ikastaro labur bat prestatzen. Euskararen ikastaro horretan, deklinabidea, aditza, ortografia, literatura eta abar aztertuko dira. Ondoren, Euskaltzaindiaren azterketa egiteko eskubide izanen lukete bertan parte hartu duten andereño-irakasleek.

Baina, eta berriro ere aile, ez dakit ez ote den ikastaro horretara behar guttien duen irakasle taldea azalduko. Herri honetan gure bizkar-gainean hartzen ditugun zigorkadak beste batek hartzen dituela iruditzen bai zaigu.

ABENDUA

13

OSTEGUNA

Euria
ari du
gogotik

Euria ari du gogotik. Euriz ilundua ezagutu du Zarautzek egunsentia. Zenbait lantokitan ura sartu da, eta langileak espero ez zuten atsedendaldi luze batekin aurkitu dira. Bejondeiela! Begitan ditut oraindik haien haur irribarrak. Haur irribar diot, ikastolako haurrei ere zorion berdintsua iragartzen bai zaie irakasleren bat gaisotzen zaienean.

Joan zen ostiralean gripearekin genuen andereño. Imaol, bosgarren mailako mutiko bihurriena, gustora zegoen.

—Andereño ez ahal da astelehenean ere etorriko?

—Baino, Imanol, andereñoa astelehenean etortzen etortzen ez bada, gaiso egongo delako izango da, eta zuk andereño gaiso egotea nahi ahal duzu?

—Ba... senda dedila, baina esaiozu astelehenean jai hartzeko, hobeto senda dadin.

Irtenbide, ihesbide asko ditu gure betebeharrak, eta errez izkutatzen gara edozein atxakiaren atzean. Eta ordulariak hainbat estutzen gaituen garai hauetan, denbora dugu ihesbiderik haundiena. Utzi, laga pasatzen. Gauzak berez konponduko dira. Berez joanen dira gure arteko gauzak aurrera. Geroaren geroa... alferraren leloa.

Eta bitartean, alferraren lelorik gabe, euria ari du gogotik. Gure herrian euria da alfer ez den elemento bakarra.

ANJEL LERTXUNDI

DISKOAK

IPARRAGIRRE, PATXI ANDION-en ERARA

Musikazale batek, disko hau oso ona dela esango luke. Patxi Andionzale batek ere bai; Iparragirrezale batek, ez dakit; ez eta ere euskalzale batek. Ez dakit zer esango luketen.

Patxi Andion-ek bere era ezarri die Iparragirreraren abestiei eta arrazoi osoa du Iparragirrek nola kanta-

tzen zuen inork ez dakigula dionean eta horregatik berak bere moldera kantatu dituela haren kantak, dionean ere.

Bainan gaur euskaldunontzat Iparragirre norbait da, euskal arimari eusteko erabili dira bere kantak eta euskaldunon bihotzean zeresanik asko dute bertso hauek. Horregatik, Patxi, kontuz erabili beharreko bertsoak kantatu dituzu. Euskaldun guztiok dugu eskubiderik zuer era hori arbuizatzeko edo goresteko... hitz batean, kritikatzeko. Harriskuan sartu zara eta batzuk txalo jotzen dizuten bitartean besteek lotsa-gabetzat joko zaituzte, Lur santu batean sartu baizara.

Esanak esan, jakin beza irakurleak disko honetan ez duela bertsolari kutsurik arkituko. Herri kutsu gutxi dagoela bertan.

Ara zer kanta dakazkian: NERE AMAK BALEKI, GORA RIOJA, NERE ETORRERA, GITARRA ZARTXO BAT, TRAPU ZAARRAK, EZKONGAIETAN, UME EDER BAT, EGUR EUSKAL HERRIARI, ERRUKARRIA, ZU, MAITEA, NERE IZARRA, OI NERE ZORAGARRIA, ZUGANA MANUELA, GERNIKAKO ARBOLA.

Hauetatik hiru, orain arte ezezagunak («Trapu zaarrak», «Oi nere zoragarria» eta «Zu, maitea») Urretuxko Antonio Rey jaunak jasorik zituenak.

«Gernikako Arbola», oso ona, Patxi, neretzat behintzat. Armonizazioa ere, eta hori kanta guztietan, euskal musikak merezi adinekoa.

Dena den, entzutea, behin baino gehiagtoan entzutea merezi duen diskoa atera digute Luis Iriondok, Migel-Mari Azpiatzuk eta Patxi Andionek beste laguntzaile guztiekin.

SAIZAR

ZINE

IL GIARDINO DEI FINZI-CONTINI

Donostian estrenatu berri da, Giorgio Bassani italiar eskritorearen izenburu bereko nobela baten gain, Vittorio de Sica zinegileak egin duen filma bikain hau. Gaztelaniazko itzulpenez «El jardín de los Finzi-Contini» deitzen den filma horrek ez dakit karteleran zenbat denbora iraungo duen. Estrenatua izan den bi zinema tokietatik batean, Novelty-n, doi-doian hamar egun iraun du, eta beste filma «de peleas humorísticas» txar eta ergel bategatik bazterreratua izan da. Zergatik? Hori batek ez daki: doktoreak dauka elizamak eta berek esango dizute jendearen gustoa askotan hain aldrebesa zergatik den.

Baia Gipuzkoako zinetokietan botea izango denez gero, zinezale guztiek eta sensibilitatedun jendeek ikusi egin behar luteke. Hain zuzen, filma horrek zinearekin adiskidetu egiten gaitu; urtean zehar ikusitako hainbeste pelikula txar eta erdipurdiko ahaztu erazi egiten digu; ez hotz eta ez bero ematen ez duen hainbeste pedanteria eta uskeriatik urrundu egiten gaitu. Zinea egitea, historio interesgarri bat ongi kontatzea baldin bada, horra hor ongi kontatutako historio interesgarri bat.

Filma, esan bezela, Giorgio Bassani idazlearen nobela baten gain egiña dago. Giorgio Bassani 1916. urtean Bolonian jaio zen, eta haurtzaroa eta gaztaroa Ferraran pasa zituen. Eta hiri haxe da, hain zuzen, Bassani-ren nobela gehienek leku eta gertaleku. Mussoliniren errejimenaren aurka burrukatzeagatik gartzelaratu izan zen. Handik atera zenean, eskribitzen jarraitu zuen, eta bere lanaren zatirik one-nak idatzi zituen. Horrela, «Gli ochiali d'oro», «Le storia ferraresi», eta gaur arduratzen gaituen «Il giardino dei Finzi-Contini» hau.

Bassani nobelagile geldi bat da: croitzapena da, batez ere, berak erabiltzen duen tresna. Oroitzapena da gorde nahi duena, eta oroitzapen hori bere kondaira pribatua eta beste kondaira gizartetsua bateratzen dituen horietakoa da. Bassani-ren nobelek, horrela, nostalgia haundi bat dagoite; bai eta haretasun berezi bat ere. Iragan denboraren haretasun eta nostalgia dituzu. Filma honetako Mikol, neska judu eder eta hotzak, bere haurtzaroko eta betiko lagun Giorgio-ri maitasun eskarien erantzunez esaten dion bezela: «Zu eta ni oroitzuten direnetakoak gara. Eta oroitzapena nahikoa dugu eta xarmagarri zaigu. Elkar maitatzeko, ordea, eta maitasun hori konsumatzeko, elkar puskatzen eta desegiten saiatu behar da. Oroit gaitezen, beraz, eta izan gaitezen lagun, elkar urratu gabe».

Bassani, esan beharrik ez dago, eta irakurri dutenek jakingo dute, ez da nobelagintzaren iraultzaile bat; jarraitzaile baizik. Baia, hori bai, bere literatur-munduak xarma berezi eta minberakor bat hedatzen du eta bere giroaz biltzen gaitu. Bassani, akzio geldidun bere nobela eta ipuinetan, asko sakondutako sentipen eta harreman gizartetsuen mundu bat eskeintzen digu, ordea. Gelditasuna eta sakontasuna lirake bere ezaugarri nagusienak.

Eta Vittorio de Sica-k egin duen filma hortan ere osagarri hoiek nabarmen dira. Baia de Sica-k, gainera, zineak historio bat jantzi lezakean poetikotasun guztiz jantzi du. Horrela, bere filma pertsonaje bakoitzaren aztertze eta erakuste fin eta sakon bat da, patxaratsu eta neurtua, elegantea. Baia pertsonajeak, ingururik gabe, deus ez lirake. Ingurua eta une historikoa da pertsonajeak poetizatzen eta gizatatasunez jantzen dituen: beren egunerokotasunetik ateraz, bakoitza bere ezaugarri pertsonalekin kondairaren ur nahasietara botatzen dituen.

Filmak honela dio. 1938-1943 bitartean, gero eta indartzenago ari dan italiar faszismoaren giro aldrebes eta nazkagarrian, Ferrara hirian burgesia goitarreko judu familia bat bizi da, eta familia hau Finzi-Contini deitzen da. Nahiz eta familia hau burgesia goitarrekoa izan, judu izateagatik gizarte bizitzatik oso bazterreratua bizi da. Jardin aundi baten erdian jauregi bat dute, eta hara etxeko semeek beren lagunak konbidatzen dituzte. Batzuk, gutxi, juduak dira. Besteak, «ario» garbiak.

Lagun juduen arteak bat, Giorgio, Finzi-Contini familiako alabaren haurtzaroko laguna da, eta hartaz aspalditik maitemindurik dago. Oso lagun onak dira, ia senide; baia maitasuna, lehen Mikol-en hitzetan aipatu dugun bezela, eziñezko zaie. Mikol-ek maitasun hori eragotzi egiten du.

Giorgio-ren aitak, nahiz burgesia ttipiko judu izan, ez du Finzi-Contini familia maite. Giorgio-ren aitak bere burua ahul sentitzen du, giro aldrebesaren erdian urpera joateko beldur da, eta esperantza bati eutsi nahirik, faszistak ez direla «hain txarrak» sinistu nahi du, ez behintzat aleman naziak bezain txarrak... Eta bera ere fasziora afiliatuta dago. Finzi-Contini familiari bere «aristokratikotasuna» eta bere goi-klasetasuna ez dizkio onartzen, eta judutarren tragediatik at kontsideratzen ditu... Baia, azkenean, denak zulo berean arrapatuak gertatuko dira: faszismoak eta arrazakeriak denak zanpatuko ditu. Batzuk, beren semeentzat bizituz eta bizitzeagatik egoista izan direlako, eta gertakizunen aurka burrukatzeko behar zen garaian ausardiarik izan ez zutelako. Besteak, eta ejenplu bezela Mikol eta Finzi-Contini familia osoa, izaki beidurti eta predestinatua direlako, nahiz eta dintasunik galdu gabe aurpegia beti eman.

Giorgio bakarrik salbatuko da, agian. Bizitzaren baitan sinesten duelako, eta burrukalari delako. Gainerako denak, goi-maillako, erdi-maillako eta beheko, piztiaren atzaparretan deseginik gertatuko dira. Eta filma honetan, berriz ere, hainbestetan kontatua eta hain gutxi sentitua izan den juduen tragedia izugarria erakutsiko zaigu.

Gainerako pertsonajeek filmaren ingurua bikainki osatuko dute, bai eta Ferrara hiriak ere, bere ezaugarri eta poetikotasun bereziekin. Horrela, Mikol-ek batean esaten duen bezela: «Hemen elurra egiten du eta hori zoragarri zait. Venezian ez du sekula elurrik egiten».

Faszismo nazkagarriaren erdian, bihotz bare eta buru argidun jende hoiek beti din eta maitagarri gertatzen zaizkigu, beren bizitza eta etorkizun tragikoa sakonki eta zikindu gabe sufrituz. Nahiz eta garbitasun horrek Historiaren bide bakar bat ere aldatzeko balio ez izan.

Vittorio de Sica, italiar neorrealismoaren zinegile aundiak, azken urteotan zegoen zuloak burua jaso eta filma eder, oso eta bikain bat eskeini digu. Ojala horrelako asko maiz ikusiko bagenu!

XABIER LETE

ATE OPARIAK

GAI TA IRUDI POLITENAK

Victor Pradera, 2
(Esquina Zubieta)

DONOSTI

tolosa

IKERKETAK

Tolosa bailarako 24 herrien Giza-ekonomiko lerketa egiteko asmoak dira gure herrian.

Lizardi Kultur Elkarteko zenbait gaztek bultzaturik, emanak dira lehen urratsak. Egia esan Artola Lizartarra izan zen lehenik kezkatua; geroztik, edur pilota handituz joan da, ta gaur, 20 herritako gazteok biltzen gara arazo honen inguruan. Bateko beste 50ren bat lagun, gutxi gora behera. Lehen bileretan, taldeak eratzen aritu gara ta orain herri bakoitzeko Udaletxeari, baimenak eskatzekotan gara, Tolosakoarena dagoeneko eskuan dugularik.

Ezin besteko harrera eman diotela dirudi gure Udalgizonek. Beraz geroago ere, laguntzatxoren bat, behar bada izanen dugu, herriko elkarte nagusienetik. Diru laguntza alegia.

Jakin dugunez, eta hau iturri onetik oraingoan, Laskuraingo Ikastolaren alde, taberna bat irekitzekotan omen dira. Lekua aita Sakramentinoek hortarako presto daukatena izanen da. Bar-Restaurant hau erabiltzeko norbaiten beharra dagoela ere esan digute. Ea, bada, zeinek ematen duen arazo hontaz arrastoren bat. Sukaldaritzarako bat. Mostradorerako bestea, behar harko lirake. Behar bezala ordainduak izanen dira noski.

Inork ezer gehiago jakin nahi balu hontaz, ager dadila Ikastolako Juntarengana.

HITZALDIAK

«Txinpertakoa» hitzaldiak aurrera doaz. Eta aita Zabala, Buska Isusi, Uxola, X. Aranburu ta Satrustegiri entzun ondoren, Migel Pelay Orozkorena izanen dugu aste hontan. Zer esanik ez egundoko harrera izan dutela mintzaldi hauek eta jendez leporaino betetzen dela Txinparta asteazkenero. Txiparta honek badu, noski, bere txinparta.

HAURTZAINDEGIA

Zorionez, «Haurkabi» haurtzaindegia, aurkitu omen du, leku berria. Berriz ere Aita Sakramentinoek, ohituta gauzkatzen moduan, eskuzabal jokatu dute. Ea komentu honen ereduari nork gehiagok jarraitzen dion! Lehen ikastolarentzat utzi zituen lokalak. Orain berriz haurtzaindegirako. Badago non begiratu noski.

Geroari begira, badago komenturik gure herrian, honelako hutsune bat edo beste betetzeko. Beste ikastola bat ere laster beharrezkoa izanen baita. Oraingoa txiki-gia gertatuko da. Beraz azter dezatela zer jokabide hartu laster izanen baitute honelako eskaeraren bat.

JAKIN

«Jakin» argitaraldiak, laster aterako digu, bere sail berrian liburu mardul bat. Aita Villasantek moldatutako «Axularren Hiztegia», noski.

Ordurako, berriz, Euskaltzaindiak aditz batuari buruz hartu dituen erabakien berri emanen du, beste liburutxo batean. Euskal aditz batua erabiltzen jakin nahi dugunontzat ongi etorriko da ezparririk gabe. Metodologia berezi batez agertuko da aditz jokoak hobeto ulertzearen. Larresoro langile aspergaitzak moldatu du liburu hau, ohi duen maixutasunaz.

ZURRUMURRUA

Txori txiki batek esan digunez alkateak dimititu omen du. Berri hau argitaratzerako jakingo dugu noski egia den ala ez. Zein izango ote berria? Auskalo.

ASKALEKU

ondarru

ESAMESANAK

Ba nekian ezeustena parkatuko. Oso amurratua lez artu nituen neure lagunak. Ia zegaitik idatzi neban, ia alan idatzi. Ia ze esango daben Ondarruko «Andereñuakatik», ze irakasten deben eta abar.

Dana dala, neure aitita konforme geldiu zan eta ni pozik. Giza-juak, ez dau uste nik Txomin Agirre aña ez nazanik.

JAIXOTZAK, ERIOTZAK, EZKONTZAK ETA ABAR

Ondo dakit, Zeruko Argia onek arpidedunai atsegin izaten yakela erriko barriak jakitea, batez be kanpoetan bizi diran erritarrei. Orregaitik, ba dot asmua olango barriak be emen omotea, batez be, arpidedunen sendietan gertatzen dirianetan. Gaurko baiña, ezin dot, oraindik ez dakit nortzuk dirian arpidedun da. Jakiten dadian, esan lez, aleginduko naz.

Egia esan, ezkontzak diriala ta ez, sekulako matxinadi euki eben nire aitita eta aumek. Gure aiti-tek, jakina, beti eukiten dau zerbait esan biarra ta, jakin izan balen, ez ei zan ezkontzako. Lenengo apaiz egingo ei zan Aumari barriz, txarto betxaundu yakon eta, axe zan akillari. Baiña, aitiak ez ebe-la esan inuan ezkontzua damu yakolako. Apaiz egin lenengo eta gero ezkontzua, olanik Sakramentu danak jaritxiko ei ebezan. Eta ez oin lez, seian planto eginda geldiu.

PETROLIUXU KONTUA GUZURRA EI DA

Nire aitita bera zeozelakua da; baiña, beste batzukpe ba dira gero? Guzurreta dala nire aitiak inuen. Petroliorik ez ei dago Ondarru guztian. Kalentadori ipini bear ie dabe Kantxopin. Orretitik ei dago kalia iraita. Lenguana, ango otikako aurrean jardun ei eben ori esaten. Kontixu, goizeko amarratan be irai bage ei egoan botikako ati, eta ia danak konjelatu ta geldiu ei ziran ati noz iraike.

Beste batek barriz, ezetz. Ori be guzurra ei da. Telefonu automatikoa ipini bear ei dabe Ondarrun eta ortarako ei dira kale iraitzeko biarrok.

Zeredozer izango da. Erriko telefonistak beitzat uelgan egonak dira eta txarto txarto ez ebillan ori esan ebana. Emakuma gaxuak, automatikoa dala eta ez dala kalera bota biar dituela zabaltu da errixan. Ederra adelantua ekarri dabena, pobre gixakien ganera. Ori adelantua bada, neu enaz konforme beintzat. Adelantua, erdi biarra egin eta alogera osua irabaztia izango yaken, eta ez ori.

AURRERA BETI AURRERA

«Axe baltzetan, aurrera Mendebaletan, aurrera Txingor-euritan, aurrera Aurrera beti aurrera».

Begi-begiko yata Aurrerari kantaten yakon abesti ori, eta neure bostin askotan kantaten dot. Baiña, gure aitita eztago ortan. Aurrera beti aurrera kantetan dogula baiña, berak ikusten dabena, zera ei da Saldupeko Aurreran kanpo barrixe egiten asi eta ango traktora tok eginda geldituta dagola, eta ez dagola ari aurrera eiterik. Len Aurrerako mutillak pisinan pubolin ibiltzen oitua bazian be, oraingo ontan kanteran jokau biarko dabela.

Ortan nire aitiak arrazoi andia dakar Iberdueroko luzeletrikako alanbriak eusteko poste bi dagoz eta gure traktorrak ezin biarririk egin, Iberduerokoei andik postik kenduteko axierik emoten ez dautselako. Ori be, ba da ba eitxeu. Aurrerako mutil gizajuk beti pisinan ibilli biar dabe fubolin ala? Gero esango dabe gaitzua gariela. Ez da ez bonba asko Ondarrun.

MIRENTXU

ordizia

GAU IKASTOLA

Jakingo dezute noski gau ikastola marxan dagoela Ordizian; egu-nero maixuek ahaleginak egiten dituzte aurrera jo dezan.

Orain arte berrogei bat ikasle dira, lanetik ateratakoan ikastolara joaten direnak euskera ikastera.

Igaz arte ez genuen gaueko ikastolarik izan eta orain, joateko biderik daukagularik, hamar mila bizilagun duan herri honetan, berrogei bakarrik joaten dira gaueko ikastolara.

Zenbaki hauek diotenez, milatik hiru dijoaz ikastolara. Nere ustez, mingarria.

Euskaldunok analfabetoak gara euskal kultura eta euskal kondairan. Hau negargarria da. Guztioek zerbait egin dezakegu eskolatuak izan gaitzen. Bainan ez patxadan egonaz, kezkatuz eta lanean jarritz baizik.

Behinik behin, euskaldunak gerala esaten dugun guztioi dei haundi bat egin beharra zaigu, ikastera joan gaitzen.

Lau mailatan zatitu ditekera euskeraren irakas-bidea:

—Lehenengoa, euskeraz ez daki-tenentzat.

—Bigarren, igaz lehenengoa egin zutenentzat.

—Hirugarrena, zerbait gutxi ulertzen dutenentzat.

—Laugarrena, edo alfabetatze maila. Hontan, irakurtzen eta idazten erakusten da.

Beraz, idazten, irakurtzen edo hitzegiten ez dakiten eta ikasi nahi luketen guztientzat, ateak parez-pare irekita daude, guztioek joan gaitzen.

LAGUNTZA ASTEA

Laguntza astea, hamar egunen buruan amaitu da. Donostiako Aurrezki Kutxaren bulegoan saio batzuek izan dira. Mintzalaria, Donostiako bonberoen sarjentu nagusia; bi zati izan dira aste-barruan. Lehenbizikoan azaldu digu zer egin behar dugun norbait korderik gabe gelditzen danean edo noiz-itoko dagoenengan. Bigarren, gizon-irudi batekin eman zizkigun ikas-kizun egokiak.

Berrogeita hamar neska mutilek hartu zuten parte. Orain prest egon gaitzke norbait gure beharrean dagoenean laguntzeko.

KATTAGORRI

ETXEKO-ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba' dezuz

ATOMIZADO LAGARTO — Jaboia erabili beti Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — Jaboia bear dezu eros!

JABON LAGARTO, garbiketarako jabol bakarra Etxeko-andrearentzat neskamerik egokiena.

JABON LAGARTO!

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Olek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

EGUBERRIKO ZOZKETA

6 BIZITZA

Eguberriko zozketa ontan Noiznaiko, Bizitzako, Erbestertuen ta Aldi-jakiñeko kartillak sartuko dira.

Abendua'ren 31 arte jartzen diran milla pezeta bakoitzeko zenbaki bat emango da, ta beste

zenbaki bat jarrita dauden 5.000 pezeta bakoitzeko, milla pezeta sartuezkero.

Aldi-jakiñeko kartilla bakoitzaren zenbakiak artzeko, beste milla pezeta sartu bear dira Noiz-naiko kartillan.

ABENDUA'REN 31 ARTE

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

bilbo

GOTI JAUNA, ACADEMIA DE CIENCIAS MEDICAS DELA-KOAREN LEHENDAKARI

Lehengo egun batean jaso genuen berria, eta beharrezko da aipamen bat egitea hemen. Bilbon oso ezaguna da Goti jauna eta berari zor diogu hainbat eta hainbat gauza euskararen aldetik Bilbo honetan. Esaterako, hemen ospatzen diren Euskal Antropologi Asteen arima, eta buru ere bai, bere dugu. Oker ez banago, Bilboko La Gaceta del Norte-n euskaraz egiten den apurra ere, berari zor diogu. Beraz, Amatiñok hango sailari buruz hizpide izan badu —eta arrazoin osoz— Goti jaunari esker da.

Academia de Ciencias Médicas hori 1895 urtean sortu zen eta oraindik ere, bere alorrean, lanean jarraitzen du.

Zorionak, beraz, eta ekin gogor lanari!

EUSKAL LITERATURAZKO HITZALDI BAT DEBEKATUA

Joan den hilaren 27an Juan San Martín hitzaldi bat emateko zen euskal literaturaz Galeria del Libro delakoan ospatzen zen II Euskal Liburuaren erakusketak zela-eta, baina azken orduan debekatua izan zen. Jakin genuenez, hogeita hamarren bat lagun elkartu omen ziren, baina halako jendetza baten bildur-edo, ezin izan zen eman hitzaldi hori.

OSKARBI ETA OIHARTZUNAK

Egun berean, Azaroaren 27 an, Deustuko Unibertsitatean, Euskal Kultur Mintegiari esker, jaialdi dotore bat izan zen. Beti gustora entzun ohi diren kantak eskaini zizkiguten bai pasaitarrek eta bai Arratiarrek. Kanta berriren batzuk ere bai tartean.

Nire gusturako, Oskarbi dago-kionez, «ofizioko kantak» izenez kantatu zizkigutenak izan ziren onenak, oraindik guztiz menderatu gabe dituztela nabari bazen ere. Berri usaina nonbait, oraindik. «Esperantza» delako abestiak, berri, guztiz harrituta utzi ninduen. Oskarbiengan ohi den estilotik erabat aldentzen bait zen. Amerikar kutsu haundiegia. Hala ere batzuek atsegin izan omen zuten. Neu harrituta egin nintzen. Besterik ez.

«Oihartzunak», berri, gero eta hobeto datoz. Azkenekoz entzun nienetik hona nabari dute aurrerapen galanta. Herri kutsu sakona. Ritmo biziak eta alaiak. Ondo bateratutako ahotsak. Presentatzaileari entzunaz, antzematen zale zein den beren helburua, nora joan nahi duten. Aurrera, bada, eta ea noiz dugun hain goimailako kantari berriro entzuteko egokiera.

BILBOKO UNIBERTSITATEAN ERE LANEAN

Bilboko Unibertsitatean ere euskal kulturaren aldetik arduratzen hasia dago jendea, eta aurrean, Lexonan, Medizina Fakultatean, Kultur Aste bat eratu dute. Parte hartu duten hizlariak: Arpal, Guimón, Etxebarria, Iriarte eta Atutxa irakasleak izan dira. Gaiak berri: «Parentesco y sociedad tradicional en el País Vasco», «Problemas psicológicos en la evolución de los valores culturales», «Euskara teknika», «Bilingüismo» eta abar izan dira.

Txarrena, jarri dituzten orduak. Ez bait da erraz goizeko hamar terdietan Bilbotik Lexonara joatea. Ea datorren urtean alderdi hau hobeto jartzen diguten.

Beraz, martxan dagoela dirudi Bilboko Unibertsitateko Euskal Kultur Taldea. Badakigu zailtasunak ugar dituztela, beren agintarien aldetik, baina hasera guztiak izan ohi dira larri xamarrek.

DEUSTUAR

durango

ZURRUMURRUA

Haizeak ekarritako zurrumuru bat darabilagu kaleetan eta haizeak ekartzen dituen beste askoren antzera gure belarrietara heldu da begietara ezean.

Orok ezagutzen ditugu zurrumuruaren mirariak eta birtuteak. Berri esker, urliak kalean galdutako ogelekoa azkeneko miloi pezetatik bihurtu da eta pare bat hiletan, ixtripu zaratsuan egindako zauri tipia. Danok entzuten zuten behin koronela eguzkia eklipsatu behar zuten xelebrekeria edo antzekoren bat. Baina nik gaur dakidana ez da horren gisakoa, markurragoa baizik.

Orriak ei dira eta pozik urten dut kalera zeren orri batzuk bilatzea ez duk hain zaila eta, orriak non nahi aurkitu ditut, lüzangak, biribilak, lizar, urki orriak berdexkak, gorriak, agindunak eta baakoak, ehundaka, milaka orri. Botanikazko ikasketa bat antolatuta eta emoteko aina, baina orri mota berezi hori ez dut aurkitu eta nire lantxo hasita daukadanez gero, zurrumuruari helduko diot eta era berean erabil.

Mendian beherantz abiatzen den elur mataza tipia, azkenean elur uholde ikaragarria, danak aurrean daramanen antzera, zurrumuruaren uholdeak gure arteko elkarte, pertsona etab zikinduta, nahastuta, desekin, bildurta eta aspertu nahian aurrean darama.

Haize fintasunek tinpanoa apurtuta gortu egin naute. Agur zurrumuru.

—oOo—

Abenduaren 23an Durangoko «Txoritxu Alai» elkarteak antolatutako eskualdeko gazte taldeentzat, VI. Gabon Kanta Lehiaketa jokatuko da goizeko 11etan Astarloa zineman.

Lehiaketa hau eskualde guztiko eskola, ikastola, dantza talde eta bertako ume taldeentzat dago zabalik eta bi abesti abestu behar dira, «Gau Ixila» danentzat eta beste bakoitzak nahi duena.

—oOo—

Jakin dugunez Urtarrilaren 7an (astelehena) hasiera emongo zaio Alfabetatzeko lehen mailari.

Maila honetan idatz-arauak ikusiko ei dira eta kursiloak bi hilabete terdi iraungo du.

KATAZURI

azpeitia

ARPIDE ADISKIDE HORRI

Nere herritar jatorra, agur terdi. Gaurko nere sail hau zuri zuzentzen dizut oso osorik, adiskidetasunez nere bostekoa luzaturik.

1973garren urte hau ere ia bakatu zaigu. Laster ditugu Eguberri eta Gabonaharrak. Urte zahar honek, ia iragan du bere ibilbidea eta iritxi zaigu Berriaren atariraino.

Urtearen amaiera honetan, zu zaitut gogotan, Zeruko Argiaren laguntzaile zintzo eta jator hori. Gure sail honetatik, zure laguntza baliotsua neurtuaz, eskerrik beroenak ematen dizkizut. Zu bezalako laguntzaile borondateak behar ditugu aurrerantzean ere.

Zu, adiskide, arpideetarikoa bat zara, baina ez zaude bakarrik. Zeruko Argia hau osatzen dugun Sendi Zabalean sarturik zaude, eta zuk ematen diguzun laguntza, sendi arteko anaia baten laguntza da. Guztiz beharrezkoa Sendi Zabala hau bizi dadin.

Azpeitiarrak gara biok. Zu arpide maite eta ni, biok hementxe, Izarraizpeko herri zoragarri honetan bizi gara. Hemen ere Zeruko Argiak badu bere habiatxoa. Habia hau arpideok osatzen dugu, zuk eta zure antzera alde edo molde laguntzen duten guztiak. Azpeitian, aurtengo urtean gure sozioak ederki ugaltu dira. Aurreko urtean baino (1792) askoz lagun gehiago ditugu: denak zu bezala Zeruko Argiaren lagun izaten jarrai nahi dutenak.

Zuri, arpide lagun, eskerrak, aurtengoan zure laguntza Zeruko Argiari lehenengo aldiz eskaini badiozu. Ongietorria Sendi Zabala honetara!

Eskerrik beroenak zuri ere arpide «zahar», urtez urte Zeruko Argiaren euskarri sendo zaren horri. Beharbada zure iraupena eta zeure eraginagatik, etxean, lantegian, lagunartean etab, arpide berriren bat lortu duzu. Bejondaizula adiskide!

Aurrera ere beste horrenbeste egin behar dugu, urte Berritatik hasi ta: arpideak ugaltu, irakurlekoa kezkatu, cuskaraz irakurtzera bultzatu, Zeruko Argia ezagutzen lagundu...

Irakurria izango duzu segurutik, Zeruko Argiaren 560garren zenbakian egiten zitzaigun deia. DAN-DAN-DAN jotzen ziguten atea, aterbea eskatzen duen txiroaren atehotsa zirudien.

Zuk, arpide lagun, Dan-Dan hura entzunik beharbada esango zenuen: «betiko sermoia hemen ere: diru eskea».

Egia, zuk pentsa zenezakeen bezala da izan ere. Inor ez zaigu inondik ezer ematekotan etortzen; alderantziz, beti toki denetan, eskalea ugari.

Baina, ni ziur nago adiskide, zuk, batpatetan horrela pentsatu ondoren, arazoa sakonagotik hausnartu duzula. Burura etorriko zitzaizun gure Kulturaren egoera tamala. Ikastolak zorretan, Lizeoak berdin, Euskaltzaindia diru eske, liburu etxeak estu eta larri... etab. Zeruko Argia ere, Kultura honen adar bat duzu eta goraxeago aipatu dizkizudan erakunde haiek baino indartsuagoa ez duzu. Gehienetara ere haietxan mailakoa da. Eta gertakizun honek, gaurko egoeran, nahiz eta tamala izan, poztu egiten gaitu; zeren, benetan itsusi litzateke, batzuk zorretan itotzen bizi eta gu dirutan haserik inongo oztoporik gabe agertzea.

Zorionez, Zeruko Argia inongo jaun dirutsuen katetik libratutik dago eta inoren atzaparpetatik aske izate horretxek ematen dio gaurregun duen independentzia.

Bestalde, etorkizun zabal bat aurkezten digu adiskide. Zuk eta nik, guztiok eman diezaiogun heinean aurrera egingo du gure astero honetxek; ez gintezke beste inoren itxaropenez lilura. Geuk aurreratu behar dugu, geuk jorratu behar soraa zitu sendoak eman ahal ditzan.

Urteko pagakizuna hamar duro gehiago izango dugula adierazi digute.

Ederki, lehenaz gainera beste hamar duro...

Neronek ere nahiago nukeen merkeago ipini izan baligute. Hau ezinezkoa dugula, ordea, denok dakigu.

Adibidez «Cuadernos para el Diálogo», azpeitiar askok irakurtzen duten hilerokoak ere gora egin du. Aurrean 40pezetatik 60pezetatik zuten zenbaki arruntak; datorrenean 50pezetatik salduko da. Ale bereziak berriz aurrean 60 pezetakoa; datorrenean 75ean salduko da. Hauen ondano, Zeruko Argia, xumeagoa izan ere ta, aleko pezetatik bat bakarrik igoko da. Eta halare hau da negargarriena: bere gustuak ezin ordaindu!

Hau dela eta, arpide herritar, ahaleginak egin behar ditugu gure sakelatik ordaintzen.

Gure inguruan arpide berriak arkitu behar ditugu, mila pezetakoa kuota borondatez eman ahal dezakeenik ere izango da gure artean, baita milako eman ezinik bostehungoa emateko gertu dagoenik ere!

Elkarren beharretan gaude arpide lagun. Saia gaitzen gure asteroko Zeruko Argia hau, Azpeitian indartzen!

Besterik gabe, agur arpide adiskide. Eskerrikasko eta lerro hauen bidez Gabonaldi zoriontsu eta baketsu bat igaro dezazun opa dizu zure adiskide honek.

ANATSAN

lazkao

GOIHERRIKO IKASTOLA BATERAKUNTZA (KONZENTRAZIOA)

Jakina da, Oinarrizko Irakaskintza Orokor legearen arauera, ikas-

tolak egoera larriaren aurrean aurkitzen zirela. Edota ikastola lege berriaren araura moldatu, edota pikutara joan.

Hori dela eta, ikastolek, han eta hemen, baterakuntzara jo dute (Tartean dabilzanek, baterakuntza ez, baina konzentrazioa esaten dute).

Goiherrian bi baterakuntza moldatu dira: bata Beasain inguruan, eta Ordizia inguruan bestea.

Beasain inguruan dabilzan herriak hauek dira: Beasain, Lazkao, Idiazabal, Segura eta Zegama. Lanak oso aurrera joanak daude. Horretarako, bailara mailako Junta bat egin zen aspaldi. Junta horretan herri bakoitzeko ordezkariak dira; ez, noski, nahitaez, herri bakoitzeko ikastolako Juntakoak, baina bai herri bakoitzeko ikastolakoak Hori jakin beharrekoa da; bai bait dabil horrik zehar esamesik asko puntu horri buruz, gauzak okertu nahiez edo.

Hurrena, bailara mailako Junta horrek batzorde bat izendatua dauka konzentrazio arazoa aurrera eramateko; jakina, batzorde txiki horrek, arazo inportanteak direnean, bailara-batzordearekin konatu behar du, eta haal egiten da.

Hona bada. Esan bezala, Beasaingo baterakuntza arazoa aurrera doalarik, erabaki bat hartu behar zen: Beasaingo Lizeoko Aranalde lagunarteari buruzko erabakia alegia. Aranalde lagunartea anonimoa da. Jakin nahi zen, lagunarte hori kooperatiba bihurtu behar ote zen. Eta joan den astean erabakia dute hori: kooperatiba bihurtzea. Kooperatiba hori haurren gurasoek eta laguntzaileek osatuko dute.

Puntu bat da ordea aspaldian pil-pil dabilena, eta da: erlijioaz zer? Hona zer erabaki den aipaturiko bilera horretan erlijioari buruz: bihar egunean, erlijioa eman ala ez, gurasoek bakarrik erabakiko dute; horretan laguntzaileek parterik ez dute izango; orain oraingoz, ordea, erlijioa eman egingo da.

Horra zenbait puntu aski argituak; heriak irrikiz espero zituenak.

METAL ITURRI

mutriku

IZKETALDIAK

ABENDUA 4

Oraingo ontan, Gotzai laguntzaileak dan Setien jaunak, «GURASOEN ARDURA ETA EGINKIZUNA»-ri buruzko itzaldia eskeini zizun. Itzaldi bikain eta garrantzizkoa alegia.

Itzaldiaren sarrera euskeraz egin zuten, naiz eta gero, itz erraztasunagatik, erderaz mintzatu.

«Gurasoen erantzun-bearra». Gaia ez da erraza — esan zuan. Eztabaida asko sortzen du eziketak. Orra itzaldiaren bi zatikak.

1) Gurasoen eskubideak.
2) Gurasoen elkarte batasunean zer egin litekeen.

Garbi, eta arreta aundienarekin azaldu zizkigun gurasoek dituzten eskubideak, beren sendi arteko eginbide, guraso eta seme-alabaren arteko begirune, eziketak, batasun eta elkar maitasuna, eta abar...

Gurasoen elkarte batek zenbat eta zenbat gauza on egin eta iritxi ditzakeen.

Gizarte-jakintza eta beste zenbait argibide eman zizun, itzez-itzez garbi azalduz.

Setien jaunaren itzaldia asko gustatu zitzaigun. Beste bat arte, Setien jauna. Eskerrik asko.

MAAI INGURUA

Azaroaren 30erako iragarririk zegoen MAAI INGURUA, Abenduaren 17an izango da. Beraz, Maai Inguruko izketaldiaren berri urrengo argitaraldian emango dugu.

GABONAK URRERATZEN

Eguberrik gertu ditugu. Gabon atarian gera. Abenduak dakazkigu negu beltz, une otz, euri, kazkabar, ekaitz, gaxo eta aultasunak. Abenduak baita, urteak duen

jairik pozkarri eta maitagarrienak ere. Sortzez Garbi, Jainko Semearen Jaiotza, Urte-Berri eta Errege eguna. Gabonak guretzat zeresan aundia duela, esango nuke. Sendi batasuna. Sendi arteko maitasun, bake eta zoriona. Izadi osoan gaurik aundiena, eta gure Euskal herri maitagarrian, zer esanik ez, aundien-aundienetakoa.

Gertu gaitzen bada neguko mingostasunari arpegi emanaz, Gabonak, euskal giro eder batean, pozik eta alaitasunez beterik igaro ditzagun.

ANDONEGITAR Z.

ibarra

ERRETORE BERRIA

Abenduaren 9an utzi du erreto-retza gure D. Jose Antonio Ezeiza agurgarriak.

Badu atsedean hartzeko garaia gure D. Jose Antoniok. Langile aspergaitza izan da bere bizitzan.

Agian, Motrikun egin du urte sailik haundiena eta lanik gehiena. Baina gure herrian ere ez da gel-dirik egon. Oraintxen ere gazte bat bezala ibiltzen da.

Egin zion D. Jose Maria Setien Gotzaiak merezi zuten goralpenik meztakoa hitzaldian.

Poztu gaitu, bizi, erreto-retzarako D. Jose Eizmendi izendatzeak ere. Horrenbeste Joxe eta Joxe Antoniok tajuz egingo ahal zituzten, noski, gauzak!

Apaz laguntzaile berri bat ere agindu zion gotzalak Ibarra herriari.

Gauza batek harritu gintuen. Nola aukera ditek honelako egun baterako erderazko meza bat?

Ibarra eliz-berritzeari nolatan erdera soilean hasiera eman?

Erdera hutsean ekar al diezazioke herriari honelako berri bat Gotzai batek?

Urte askoko bizi opa diogu gure D. Jose Antoniok. Zahartzaroko atsedena luzaroan goza dezala osasuntsu.

Erretore berriari, berri, Ibarra elizak berritzeko beha duen agia, adorea eta kemena opa dizkigu.

Zorionak D. Jose eta ea herriaren zerbitzuan lan egiten duzun!

IKASTOLA

Ez da itsasten behar bezala landare hau Ibarra. Ez da oraindik behar bezala esnatu guraso jendea. Ez diote euskal arazoari orpotik heldu.

Ibarra eginahalak jo beharrak dauka euskal biziari eusten, euskaldun irauten. Ikaragarri gailendu da azken urteotan erdara.

Ikastolak benetan itsatsi behar du gure herrian.

Badirudi asmo berriak badirela eta indar berri sartu dela.

Ea, bada, denon artean zerbait egiten dugun Ibarra euskaldun jarrai dezan.

IZASKUN

Nolako aldizkaria, hala-ko herria

Zabal zazu ZERUKO ARGIA

Ahal baduzu, eskaini iozu

mila pezetako harpide-tza.

IRIZAR

Autoetxegintzan berezia

ORMAIZTEGIN

Urrutizkiñak: 891546 - 891771

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Asteazken iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'a.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

Aptdo. 1381

ilekua usten dugu!
lantegi aldaketagatik

logelakoak: 6.000 pezeta gutxiagoz

tresilloak: 3.500 pezeta gutxiagoz

liburutegiak: 4.000 pezeta gutxiagoz

oheak, armarioak, kuadroak, krisailuak,
jarlekuak, sukaldeko tresneria...

¡¡A HUTSEAN!

AMUEBLADORA

COMERCIAL HISPANIA

MORAZA, 14
DONOSTIA

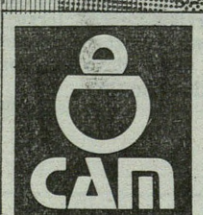
SAN MARZIAL, 12
IRUN

eguberri
zozketa

diru jartze epea:
illa'ren 31 arte

ETXE
*** ***
BIZITZA

PUENTE

Donosti-Currerki-Kutxa

edozein libretetan sartzen diran milla pezeta berri bakoltzeko zenbaki txartela izango dezu
eta libretan dauz-kazun 5 milla pezetakorik alfa zenbaki dagozkizu gailera

ELIZAREN BERRI

OLENTZEROZ KRISTAUTASUNA
KRISTAUTZEN

Eguberriak gainean ditugu. Hasia da jendea, txoko bazterretan, Olentzero gertutzen.

Olentzero. Gauza harritzekoa. Akelar aipatzean (Larraitz eta Ataunen Joxe Migel Barandiaranen omenaldikoa bezala, irakurtzen nuen oraindik orain), abotsak zorrotz altxatu dira. Dakidala, Olentzerori buruz ez da horrelakorik izan. Gauza harritzekoa, nioen. Baina, horren arrazoina lasterka datorkit: batari, akelareri, sexu kutsua dario, eta besteari tripazakeria. Hura oraindino tabu da; hau gauza normala. Nonbait. Horrela dira gauzak pentsatzen eta juzgatzeko askotan.

Olentzero. Begi bistan dago, euskal kulturaren, azken mende laurden honetan, egundoko berbikundea nabari dela. Eta horretan sartu ala, badirudi, jende zenbait, honetaz jabetu dela, eta esan ere, hala esaten du: kristautasunak euskalduntasuna murriztu egin duela, soildu, kimatu?

Ez naiz ni hori diotenek dakartzen arrazoinak ematen hasiko; are gutxiago Oteizak bere liburu sonatuan Loiolako Inazioaren eta Mikel Garikoitzaren artean egiten duen gonbarazioa agertzen (zuzen ulertu gabe, oker emango dudana beldurrez); bata, Inazio (bere kontzientzia aztertu beharrez, bere razionalismoz, bere beldurkeriaz, bere malko isuri beharrez) gaztelar santua dela bait dio, eta bestea, jentsenista kutsuari uko eginez, bere euskal arimari, senari (arrazoiak gabeko erlijioso sendimenduari) lotzen zaiola.

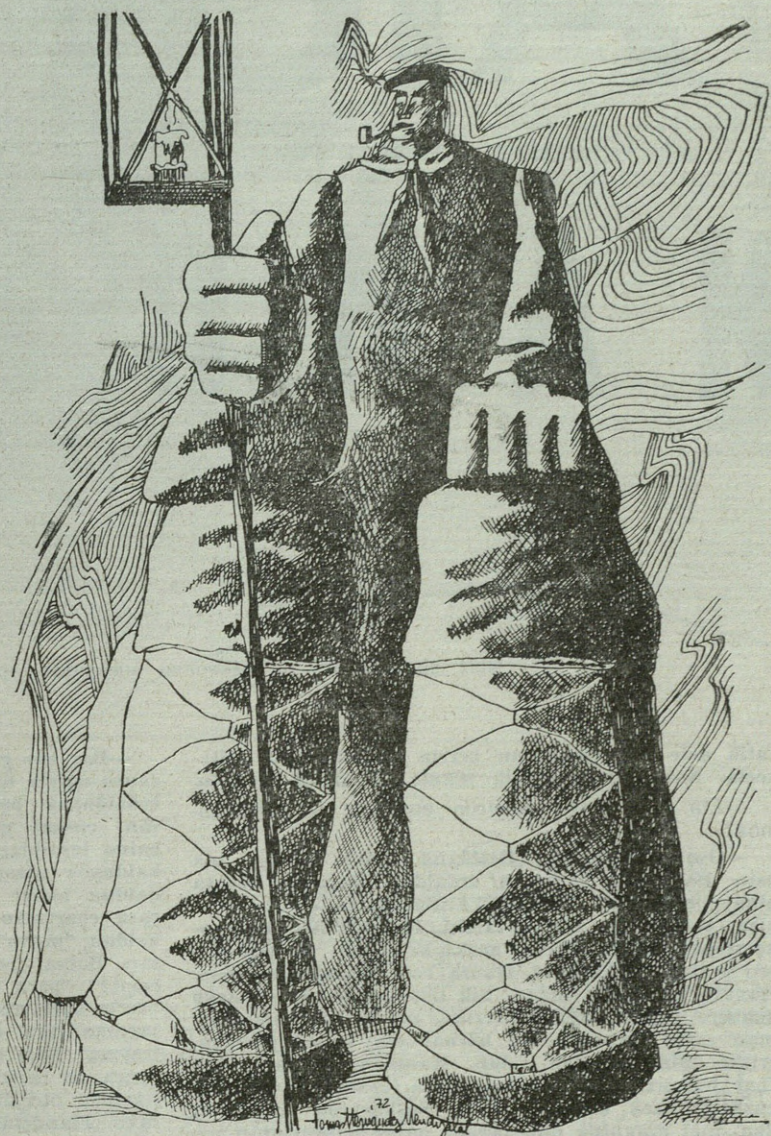
Dakidana, Olentzeroren jaia, zenbait urtez geroz, kristautasunak euskalduntasuna alienatu egin bide duela sendimendu horrek eraginda edo, indarberritu egin dela, eta biziagotzen ari dela. Eta ez da batere harritzekoa «kristautasunaren» kontrako akusazio hori. Hor daude, nahi duenarentzat, Kontzilioak gai horretaz egin dituen aitortpenak. Herri bakoitzeko kultura, orain arte baino areago, hainbat hartu behar dela bait dio. Esan nahi da, orain arte, unibertsalismoaren izenean, ez dela kontuan hartu herri bakoitzaren izateko modua. Alegia, Donostian Donosti, gorostian gorosti, behar duela izan batek, kristau izango bada.

Aipatu dudana joera galgarri honen froga bat bakarrik emateko: gure ikasketak egiterakoan, berdin zitzaigun etxean egin, ala Parisen, ala Erroman, ala Kotxintxinan. Eta egoera hori ez da batere aldatu. Okerrena, horren kausaz ez garelako oraindino jabetu: hor ikusten ditugu teologiako irakasleak, apunte berberak hartu, eta gaur Gasteizen edo Donostian edo Bilboan, eta bihar Salamankan, eta etzidamu Erroman teologia irakasten; han eta hemen karpeta eta apunte berdinez, eta askotan hizkuntza berdinez. Horrelako teologia, Donostian emate hutsez, euskaldundua ote dago?

Burura datorkit, orain zenbait urte Joan Mari Lekuonak apaizgai talde bati esaten ziona; Cafarena eta Bolado Donostiara hitzaldi sail bat ematera Madridetik ekarreraz zituzten egunetan zen; honelatsu zioen Joan Mari: Gure teologia berri behar duen itenbidea ez da datza horrelako teologo jakintsuak ekartzean, hemen bertako jendearen artean azterketa sakonak eragin eta bultzatzean baizik.

Bai. Ez da dudarik. Bidea hortik doa. Horrelako zerbait agertzen dute Comillasko (Madrideko) irakasle-ikasleek, azken aldiko Penintsulako gertaeraz agertu idazkian. Baina, Madrideko Unibertsitate batetik egin ez daitekeen moduan egin beharko litzateke azterketa hori Euskal Herriko arazoei dagokienez: gertaera soil axalekoetan geratu gabe, horien azpitik orroka dabilen itsas zurrumbilo ozena arakatzu. Zoritzarre, haatik, aisagoda, Euskal Herrian memento horietan, zenbait gertaerari buruz, zenbait militanteri buruz, zenbait apaiz demagogia hutsean ari dela esatea. Hori ere esan bait da.

Olentzero. Euskalduntasuna ala kristautasuna? Aukerabide honen

aurrean gertatu behar banu, ez nuke dudarik izanen lehenengoa aukeratzeko. Horrenbestez ez nintzateke San Pablo baino zoroago, honela bait dio: «Oso atsekabe naiz, eta bihotza minez gelditzeke ari zait; Kristorengandik aldendua, neronek biraogarri izan nahi bait nuke, haragi aldetik nere senide eta ahaide direnen onerako». San Pablok Kristorengandik aldendua nahi luke; ez dut horrenbestetik esaten, «kristautasunarengandik» baizik; ez bait da berdina. Eta gaurko egunean, aski garbi dagoela uste dut hori.

Halere, Olentzero hori, zerbaitetan arbuia behar haut. Hurren tripazakeriaz, hain zuzen: Olentzero guria ezin dugu ase bakarrik jan dizkigu hamar txerri gazte. Saiheski ta solomo makina bat heste...

Olentzero hori, ezin egin diok batere onik egungo Euskal Herriari mezu horrekina bahator. Ez dut herri festaren kontra, baina bai tripa jainkotu behararen kontra. Ezin jasan hake herri horrek tripazakeriaz etorri baiden; ezin jasan hake, hi ere lehendik horretara bultzatzen dutenei laineza eman nahiez bahentor. Hi ere horretara jarri gabe, gehiegi zirikatzen diate herri hori telebistak eta eguberri-otar oparoek eta txanpainak eta turroiak eta ardoak eta jan beharrak. Otoi, ez hadi horretara etor. Hator, bai, gogaraztera, hor zehar herriko seme-alaben artean premiarik aski badela, eta jenderik asko bai eguzki berriaren argi printzen zai dagoenik: ikastolak, presoak. Denak premia gorrari.

Bai. Irakatsiok hori; hobeto esan, erakutsiok hori, kristau herriari: hainbat handikeria utz, eta Belengo xumearekin xume egin dadin. Lagun ezaiok bere kristautasuna kristautzen.

DONOSTIAKO GOTZAIGOKO BOLETIN OFIZIALA

1) Azkenean, berritatzeko hasi bide zaigu aldizkari hori. 23 urtez zuzendari izanak, bere lekua, azkenean, beste bati utzi dio. Pozik berri ematen dugu berritatzeko horretaz.

Eta berritatzeko horren froga bat bezala, hauxe ekarri nahi genuke: Luze-zabal, berri handi bat ematen digu azken zenbakia, agian atzeratu samarra. Joan den uztailaren 1ean Gipuzkoako elizetan Beasaingo CAFeko langileen alde egindako eskearen berri hain zuzen. Eta esan bezala, luze-zabal eman ere. Labur ematera noa beraren mami. Osoan ikus nahi lukeenak, har beza 1973ko Azaroko zenbakia. Elizetan bildu zena (Gipuzkoa guztian): 2.540.730,35 pezeta.

Langileen artean banatua: Ekai: 1.487.500; 13tik 20ra: 18.000,—; naren 28tik uztailaren 13ra: 1.487.500; 13tik 20ra: 18.000,—; 13tik 21era: 1.373.000,—; 21etik aurrera: 22.000,—. Guztira banatua: 2.900.500 pezeta. Geratzen dena: 42.061,— pezeta.

2) Boletinaren berritatzeko auz mintzatu naiz. Hari hori jarraiki, orain arte ez bezala, aldizkariaren azken aldera, aldizkari informazio bat dakar, aldizkari bakoitzaz irizki kritiko labur bat emanez. Gauza bitxi bat nabari dut horretan.

«Triunfo» aldizkariaren egiten duen kritika, honela amaitzen du: «Interesante y discutible». «Discutible» alegia. Lore bat bota (interesante), baina gehiegi bailitzan, berehala «baina» bat.

Ez nau horrek hainbat harritu. Baizik, «Triunfo» bezain «discutible» irizten diodan Ecclesia-ri ez zaiola ezartzen antzeko «baina»-rik.

Ez da dudarik, berritatzeko asko kostatzen dela. Zergatik ez da erabili behar neurpide bera mota bateko eta besteko aldizkariak epaitzean?

AMUNSA

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA

Dei honi jarraituz bazatoz zure erlojua KANARIAS Lrtan baiño merkeago erosiko duzu

Matxin Arzu, 1

ONDARRABI

ELIZAREN ARPEGIA (IV)

APAIZTAR - ELIZAREN ERIoTZA

Apaiz kutsu utsezko Eliza ezagutu degu gaur arte. Elizaren erantzukizun osoa Aita Santu, Gotzai eta apaizen eskuetan zegoen. Kristau-soil sekularrak, Jerarkiaren esanetara beartuta zegoen artaldeak baizik ez zan. Aita Santu, Gotzai eta Apaizen esanak betetzearekin, beren eginkizuna egin zuten sekularrek.

Batikanoko Batzar Nagusiak egin zuen Sekularren Teologia. «Jainko Erria» zala, esan zuan 71izak. Eta ordurarte apaizenak bakarrik zirala uste oi ziran karisma eta doaiak, Eliza osoarenak zirala, aitortu zuten Batzar Nagusiko Gurasoek. Beraz, Elizgintza, Pastoralgintza eta munduaren salbamena, Jainko Erri osoaren egiteko zan; ez, soilki, apaizena bakarrik. Erakutsi auek diralata, gaur arte zuen nortasun eta garrantzia galdu egin du apaizak, eta asmatu eziñik dabil, Eliza barrenean, larri, bere buruari galdezka: «Zer eginkizun berezi dut Jainko Errian?».

Au eta beste arrazoiengatik, ez dator apaiz berririk, ustutzen ari zaizkigu apaiztegiak, eta leengoetatik sekularizten ari dira. Emendik amar urtetara, berrogeita amar urtetik gorako agure zarrak izango dira Elizako Apaizak.

«Orain arte izan diran bezelako apaizak iltzen ari badira, eta Apaizak Elizan bearrezkoak badira, gaurko mundurako balioko duten beste era bateko apaizen billa as gaitzen», zioen Riobe, Orleans-go Gotzaiak, igazko Frantziako Gotzai Batzar Nagusian. Gotzaien erantzuna txepela izan zan; alegia, ez zuala iltzen utziko Jainkoak bere Eliza.

Azaroaren irutik amarrera, berriro egin dute Biltzar Nagusia, Lourdesen, Frantziako Gotzaiak. Beste gaien artean onoko oni eldu diote: «Ministere presbyteral dans une Eglise toute entiere ministerielle». Apaiz ministerioa (eginkizuna, zerbitzua) Eliz osoak duen ministerio edo eginkizunean. Beste itzetan: «Eliz osoak daukan ministerio edo eginkizunean, Zer eginkizun berezi eta aparteko dauka apaizak?».

Jainkoak ez duela iltzen utziko bere Eliza, benetan sinetsi arren, mirari zai, besoak tolestuta, ez dira gelditu oraingo ontan Frantziako Gotzaiak.

Aitortu dute, bai, Gotzai eta apaizen zerbitzu ministerioan, badala Eliz zerbitzu ministerio nagusitik aparteko zerbait. Baita ere, esan dute, Eukaristia egiterakoan, apaizak izan bear duala Eukaristi Batzarren Buru.

«Nolako apaizak, ordea»? Kristau-taldeetan (Comunidades de fe; Comunidades de base) Sekularrak ari diran esperientzietan, arkitu nai luteke Frantziako Gotzaiak erantzuna.

Apaizak gabe arkitzen diran Frantziako leku batzuetan, Sekularrek beren gain eta ardurapean artu dituzte Eliz-erantzukizunak: Igandeko Kristau Batzarrek antolatuta (Jauna emanaz edo eman gabe) bataio, ezkontza, illeta, katekima erakuste, talde osoaren eginkizun bezala, bere gain artu t.a. Kristau talde aietan, badu sarrerarik apaizak, baiña, kontuz, ez jauntxo bezala, beste edozein kristau bezala baizik. Eukaristi-Batzarrean Buru eta Sakramentu emaille bezala bakarrik artzen dute aintzakotzat.

Kristau talde jokabide auen aurrean, diote Frantziako Gotzaiak: Bataiatutako guztien erantzukizuna da Eliza bizierazi eta Eliza egitea. Au orrela izanik, Jainko Erriak bere gain duen ministerio eginkizun nagusiaren aurrean, gutxituta gerta ditek apaiz eginkizun ministerioa.

Gotzaiak agertu dituzten irizkietan, Eliz-elkarte edo kristau-talde bakoitzak, axola, garrantzi eta importanzi aundienetakoa jasoko uke. Eukaristia ta Sakramentu egitez kampaia, kristau talde bakoitzean, taldekoek, esango liokete apaizari, taldearen zerbitzuan, zer egin bearke lukean. Esan bearrik ez, kristau talde bakoitza, beren Gotzai, Aita Santu eta mundu osoko kristauekin elkartasunean (Comunion) bat egiñik izan bearke lukeela. Era onetan, Congar Teologolariak dioen bezala, apaiz bakoitzaren erantzukizuna leku bakoitzeko Elizak ontzat emana eta aldi baterako izango litzateke.

Frantziako Gotzai-Batzar onetan Strasburgoko Gotzai Elchinger Jau-nak galdera arrigarri auek egin ditu: «Certains prêtres seront-ils réduits à n'être que des ministres sacrés qui prononcent les paroles sacramentelles? Faudra-t-il confier à certains laïcs la célébration elle-même?». «Sakramentu-itak esateko bakar-bakarrik, ez ote dira apaiz batzuk apaiztuak izango?». «Meza ematea bera ere, sekular batzuen eskuetan uztea, ez ote zaigu bearrezkoa izango?».

Maziers, Mordeleko Artzipizpikuak, Batzarrean esandakoak dira itz auek: «C'est notre vie avec les hommes d'aujourd'hui qui est l'humus sur lequel germe lentement un nouveau type de ministère presbyterial». «Gure bizitza, gaur eguneko gizonekin, apaiz-ministerio eraketa berri bat piskanaka azten ari dan lurra da».

—oOo—

Zertan datzan apaiz ministerio berezia, ez dute bat batera erabaki Frantziako Gotzaiak. Orrela egitea, zozokeria aundi lat zatekeen. Baiña, egitazko soluzio bidean pauso sendoak eman dituztela, esango nuke. Oraingo ontan deklarazio utsetan gelditzeko asmorik dutenik, ez dut uste. Apaiz-Eliza, Jainko Erriaren Elizo biur dadin, konkretuki zerbait egin naiko jokoari eldu diote, nereikiko.

Temoignage Chetien, Parisko asterokoak onoko itz izugarri auekin zekarren berria: «LA FIN DE L'EGLISE CLERICALE». «APAIZ ELIZAREN BUKAERA».

AROSTEGI'tar Jok

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTITATIK

Blas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkiña: 41 20 65

DONOSTIA

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

Urbietan, 66

DONOSTIA

"LARRESORO-REKIN SOLASEAN

«Larresoro», 44 urte, aspaldidanik euskal idazle ugaria, ezin dakioke gaur arrotz gerta Z. ARGIA irakurtzen duen inori.

Harira gaitezen, beraz, haseratik beretik.

Alimaleko zakur beltz batek harrera zalapartatsua guri egin ondoren, etxe barnera pasa gara. Haren langelan paper asko ikusi dugu. Alasetan eta mahainaren gainean liburu asko eta asko, euskaraz eta erdara batzuez. Aldizkarien artean tarra-pataka erreparatu dugunez, azkeneko «Sciences et Avenir» delakoa hemen, azkeneko «Nouvel Observateur» hor, bizpahiru T.L.S. hor (Times-en astekaria, alegia), «Témoignage Chrétien» pare bat altzo batetan ahazturik itxuraz, «Herria», «Príncipe de Viana», «La Voz de España» batzuk, «Diario de Navarra», «Basque Eclair», «Le Monde Diplomatique», «L'Unité», «Enbata», «Goiz Argi», lau «Zabal» aleak pilo berezi batetan. Nik dakita zer besterik? «Z. Argia» batzuk ere bai, jakina. Dena nahasian. Eta mahain berezi batetan, geldirik, Olivetti eletriko bat.

—Barka nazazu —esan dit sartzerakoan— hemen-
txe zu hartzea. Z. ARGIA-kook etxekotzat zaituztet-
eta. Berdin baldin bazaizu hementxe hitzegingo
dugu.

—Ez zen besterik falta! Zeure etxean zaudel...

—Desordenu honetan bizi naiz bada. Zer nahi
duzu egitea? Ene lan-mahaina orain bezain beterik
egon ohi da aspaldidanik. Paperak nahas-mahas, li-
buruak betaren zai, mila asmo ezin inolaz ere obra-
turik... «Nagia beti lantsu» hori ote da ene kakoa?

—Tira, otoi! Ahal duzuna egiten duzu zuk; eta
alfer izena, hain zuzen, ez dut uste euskal baranoan
egoki datorkizunik.

—Eskerrik asko! —Larresorok erantzun.

—Goazen harira, beraz. Euskaldun-berria omen za-
ra. Egia dea hori?

—Bai, bai; egia da. Gure aita eta ama euskaldu-
nak izanik ere, erdaraz baizik ez zen egiten etxen.
Geure etxetik kanpora ikasia dut nik euskaraz hi-
tzeigten; eta ene anaiari, horregatik, Mikel Ugaldek
euskaratu dio Euskal Margolaritzari buruzko bere
liburua.

—Ezertxo ere ez zenekien haseran, beraz?

—Kontzientziaren mailan bederen ezertxo ere ez,
«ura» eta «egun on» edo ez bada. Asturias-ko na-
hasmenduen garaian (1934-eko Urrian) beldur han-
dia zabaltu omen zen bazterretan; eta ama eta anai-
rekin joan nintzen Oñatiko Alzaa kalera, geure fa-
miliaren etxera alegia. Bolara labur batez hain egon
nintzen, eta etxe hartan, ongi gogoratzen naiz, eus-
kara apur bat ikasi nuen: zenbait astetan haur tiki
batek ikas dezakeena. Bost urte nituen orduan.

Baina dena ahaztu nuen segidan. Eta 1939an
Arantzazuko «Hospederia» enean hilabetez egon nin-
tzenean (hamar urte nituenean, beraz) deusik ez
nion hango inori konprenitzen; Kandido Izagirreren
laguntzaile izan zen «Frai Bixente» famatu hari ere
ez, besteren artean... Gauza bera 1942an Igantzin
egin nuen egonaldian: deusik ez! Neure buruaz hon-
en xeheki mintzatzea barka zaidazu. Baina horien-

«Gure aldekoek berek burutik egindakotzat hartzen
ninduten...»

Noiz sortuko ote da azkenean euskaldun «provo»en taldea?

gatik uste dut euskaldun berria naizela esan daite-
keela. Nahiz euskara nik sekula ez arrotz senditu.

—Eta noiz sortu zitzaizun euskaraz ikasteko as-
moa?

—Oso gaztetandik. Betidanik nuen asmoa, nik
uste. Betidanik neraman erdaldun izanaren ezpata
bihotz muinetan sarturik. Antiguatarra naiz, bada-
kizu. Konportan, Lurdes-txikin, Igeldon, Aieten, Txo-
kolatenen, Illarraberrin, euskaraz baizik ez zen egi-
ten orain dela 30 urte. Gauza bera Igarako halzoan.
Hantxe piztu zen nigan, nik uste, euskaraz ikasteko
delibero tinkoa. Neure herrian, neure hauzoan atxe-
man nuen arrotz neure burua; eta honek ikaraga-
rrizko mina ematen zidan. Kanpion, Eleizalde eta
Ibar irakurri nituen orduan; eta, gosta ala gostarik
euskalduntzea erabaki nuen. Euskararen mina zer
den ongi ezagutua dut, beraz; nahiz pasadizutan ba-
rrena hemen abiatzea gehiegizkoa izango balitz ere.

—Eta, nola moldatu zinen ikasteko?

—Donostiako kaian antolatu genituen eskola ba-
tzuk. Inaki Zubimendi izan zen ene lehenengo ira-
kaslea; Inaki Zumeta gero. Aditzaren korapiloetan
Jon Etxaidek argitu ninduen lehenik. 1947-1948 ur-
teez ari natzaizu hitzegiten. Urte latzak haiek; eta
oraino ere latzagoak ondokoak euskaltzaleontzako.

—Zein gramatika erabiltzen zenuten?

—Zabala-Arana-rena zen erabiliena. Eta, bigarren
urratsean, Arrigarai-Ataun-ena, eta «Euskaldun Lo-
retegia». Goitik behera ikasi nituen denok. 1950eko
urtean Bilbon ijeneru ikasle nintzelarik, besterik ezi-
nean gauerdian hasten nuen eguneroko neure eus-
kal ikasaldia; eta, maisurik gabe eta inolako lagun-
tzarik gabe, gaueko hirurak arte gutxienez ez nin-
tzen inoiz oheratzen. Gau minean ikasi dut, beraz,
euskaraz.

—Ez bide duzu oso erraza izan ikastea, ez.

—Ez horixe! Eta giroa ez zen orduan batere gaur-
koaren antzekoa. Gure aldekoek berek burutik egin-
dakotzat hartzen ninduten; eta aurkakoe... pentsa!

—Zure iritzi zer da euskara euskaldunentzat?
Zertan geldituko litzateke Euskal Herria euskara gal-
duko balu?

—Asmakizunetan ibili beharrik ez dago. Santo
Domingo de la Calzada Ezkabarte izan da. Ezkarai,
Aiabarrena, Naiara, Herramelluri, Otsanduri, Ollau-
ri, euskaldunak izan dira. Era berean Jaka, Aierbe,
Berari, Eskuain, euskaldunak izan dira. Badakigu,
ordea, Errioja eta Huesca zer bilakatu diren. Zure
galderaren erantzuna, hortaz, Kondairak emana du.
Euskal Herria euskaldun herria da. Ni neu ez naiz
«vasco» ez «basque», arrotzek ikusirik baizik. Erdal
«Vasconia» ez da ene herria; baina berriz Euskal
Herria bilaka dadin nahi dut, eta hala gertatuko
da nik uste.

—Euskarazko beste liburu askoren artean, «Hiz-
kuntza eta Pentsakera» deritzana idatzi duzu. Esaigu-
zu hitz bitan liburu horren mamia.

—Euskararen deia bihotzean iltzaturik daramagu
euskaldunok. Euskal Herriaz batere axolatzin ez di-
renak berak negarrez hasten dira maiz Iparragirre-
ren kantuak entzutean. Zergatik? Ama-hizkuntzaren
deia ezin sakonagoa eta bortitzagoa delako. Baina
sendimendu horren funtsa azter daiteke. Eta, alderdi
batetik bederen, estrukturalismoak eman du azalpe-
nik argitsuena. «Hizkuntza eta Pentsakera»-k, horre-
la, euskararen balioa zertan datzan argitu nahi izan
du estrukturalismoaren argitan. Uste dudanez, gizo-
naren taxu-mena, estruktura-mena, sakonagoa da
produzio-beharretatik heldu omen zaigun mintzatu
beharra baino. Eta egiari zor zaiona azaldu dut,
«moda»-ko iritzi batzuen kontra badoa ere.

—Hizkuntzarekiko atxikimendu edo jaiera hori gure
artearen itsastan eta hedatzen ari dela iruditzen ahal
zaizu?

—Zalantzarik gabe: bai. Ikastolen gertakaria, bere
maila eta indar horretan, ez da inoiz ikusi. Eta eus-
kaldun berri gazteen ugalketa ere ez. Euskaltzale
gasteek gero eta gehiago dakite; eta guk haien adi-
nean genekiena baino aisa gehiago.

—Baikor zaudel, hortaz?

—Bai eta ez. Urrats handi bat eman dugu: hau
gauza agiria da. Baina oraindik ere euskaltzale (??)
erdaldunak barra-barra ari dira erdaraz biltzarre-
tan, euskal giroetan, lagunartean, bazterrak lasai
baino lasaikiago erdaldun erazten. Oraindik ere eus-
kaldunok atzeraka eta lotsaturik bezala gaude. er-
daldun bakar bat aski da hamar euskaldun erda-
rara ekartzeko! Noiz sortuko ote da azkenean eus-
kaldun «provo»en taldea? Ni zai nago aspaldi hone-
tan. Baina «por educación», «pour de raisons d'effi-
cacité», «para no herir», eta abar, euskara behin eta
berriz bazterrerara leku guztietan. Noiz arte? Noiz lo-
tsaturiko dira erdaldunak gure herrian erdaraz ari
izateaz? Noiz entzungo ditugu isilka erdaldunak, eta
«para no herirnos» euskaraz motelki ari? Noiz debu-
hartuko ote dugu aurrea; flamendarrek, esate bate-
rako, Flandetan hartu duten bezala?

—Ezin esan guk ere. Zein bide ikusten duzu zuk
euskara aurrera ateratzeko?

—Zuk dakizun hori. Zeren-eta eskola, adminis-
trazioa, irratia, telebista, dendak, lantegiak, uniber-
sitateak, osoki euskaraz izatea guztiz eta hertsiki be-
harrezkoa baita euskara bizirik atxikitzeke. Bestela
kitto da, eta azkar Dena ala batere ez. XX. men-
dean bizi gera, ez Harri Haroan edo Tasmania urrun
batetan. Ala Bilboko Gran Via guztia euskaraz ari
ikusiko dugu, ala Errigoitiako azken tontorretan ba-
serritarrek berak erdaraz entzungo ditugu. Utz di-
tzagun ametsak, Jainkoarren, alde batera!

—Hortaz gaur zer?

—Ikastolak eta euskara batua. Hizkuntzaren mai-
la soilaz ari naiz, jakina. Ikastolen kontra eta eus-
kara batuaen kontra daudenak euskararen etsai
zitalak baizik ez dira. Berdin zait noren izenean
datozen.

—Nola, ordea?

—Zehazki dena azaltzea luzeegia litzateke. Rikar-
de Arregik aipatu ohi zidan kezka hura gogoraziko
dut hemen: «marjinalismo»a. Euskal Herrian urtean
40 mila miloi peza baino gehiago ematen du agi-
riko zergatan. Hots, Euskaltzaindiak berak bere az-
keneko Agirian (1973-X-26) hau dio: «(Diru-kutxa)
dagoena: 95.587,18 peza»... Hauxe da egoeraren iru-
dia! Edozein lekutan gertatzen denaren arabera geure
zerga-kopuruaren %3 edo %4 baizik erabiliko ez
bagenu, mila miloi peza izango genituzke urtean
euskal irakaskintza eta euskal jakintzak oro bultza-
tzeko. Soluziorik? Badakigu guk biok. Hanartean
ikastolak nola ordaintzen diren badakigu; euskal
liburuak nola argitaratzen diren ere bai. Nola bizi
dira euskal kulturaz arduratzen diren gizonak? Badut
nik neronek horren berri... Zenbat irabazten dute
andereñok? Hobe dugu isildu txitxareak ez nahas-
tutzeke! Nola nahi dugu, beraz, euskara benetan piz-
dadin? Non dira euskal kulturaz osoki emanak bizi
daitezkeenak?

Gure dirudunek barkaziorik ez dutela esaten du-
tenak, horretara, ez dira oso oker ari... «Gure eus-
kera maitia» oihu egitea edo kantatzea ez baita aski.
Dirubideak eman behar dira. Intelektualek beren
adimena osoki eskaintzen duten bezala, dirudunek
osoki ere eskaini behar lukete beren altxorra. Urrun-
txo gaude!

Euskal burgesia nagusiak uko egin dio euskarari,
eta 80 urte honetan azkartu egin du bere ukoa.
Hauxe da «marjinalismo»aren gakoaren parte bat.
Beste partea zein den ongi dakite denek. Hots, zi-
koizkeriatik, apurkeriatik, limosnaz bizi beharretik
irtengo ez garen bitartean, euskal kultura «amateur»-
en kultura izango da; eta fruituak hortxe ditugu:
sasi-jakintsuak ozenki mintzo, eta mintzatu behar
luketenak... bizi-beharrez urrun. Euskal kulturaz bi-
ritzeko gertu daudenei (gaudenei hobe) dirubiderik
emango ez zaieen artean, euskara galtzorian egongo
da burutik...

—Eta gaurkoz aski delakoan, hantxe utzi dugu
Larresoro lankidea, anitz eginkizunen artean murgil-
durik, eta euskal taupadak etengabe nondik edo han-
dik nola somatuko lehia bizian.